

ERCIYES

KAYSERİ HALKEVİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

23 Nisan	Reşat OĞUZ
Sanat dâhisi Koca Sinan	Kâzım ÖZYEDEKÇİ
Halkevi- Cami	Ali Rıza ÖNDER
Karakter sağlamlığı	Raşit BENER
İrade dağı (şiir)	Hamdi ÜÇOK
Gelişi güzel düşünceler	Cemil Sena ONGUN
Mimar Sinan köyü (Ağırnas)	Hamdi ÜÇOK
Toz âlemi	Dr. Etem SEÇKİN
Halkevi destanı (şiir)	Kemal ÖZKAYNAK
Kayseride çıkmış olan dergiler	Ali Rıza ÖNDER
Abdülhak Hâmit Tarhan	Kemal ÜLKÜCÜ
Kayseri ağzı kelimeler	Kâzım ÖZYEDEKÇİ
Ömür düşüncesi (şiir)	Servet DİNDORUK
Sıtma hastalığı	Dr. Tevfik H. SUNAÇ
Dedi-kodu açık sözlülük	Orhan BENER
Toprağın içindeki topraktan (şiir) ..	İ. Zeki BURDURLU
Hak ve vazife	Rıza SEMBOL
Raşit Bener'in jübilesi	Ferdi FAHİR
Edebiyatımızda atasözleri	Hikmet DİZDAROĞLU
Katı yakacaklar	Mübeccel GÖKHAN
Birinci dünya savaşı destanı (şiir) ..	Şerife SOYKAN
Mustafa Bayhan ile bir konuşma	Kâzım ÖZYEDEKÇİ
Sıradan	Fikret SEZGİN
Karacaoğlanın bir deyişi (şiir)	Şevket BAYRAKTAR
Erciğesten yankılar	Muharrm BARUT
Kaybımız	Mustafa PİŞKİN
Karagözde halk türküleri	Ferdi FAHİR
İlkbahara deyiş (şiir)	Hâdi SARPALÇIN
Erciyes sevgisi (şiir)	Ali ÇATAK
Dağ kızı (hikâye)	Etem AĞLAÇ

Halkevimizde Mart - Nisan ayları içinde Türlü Çalışmalar

- 1 — 1 / 3 / 1946 tarihinde Temsil Kolumuz yanlış yol piyesini temsil etmiştir.
- 2 — 6 / 3 / 1946 tarihinde Temsil kolu (Yanlış yol) piyesini Bez Fabrikası temsil salonunda Fabrikalılara temsil etmiştir.
- 3 — 9 / 3 / 1946 tarihinde İ. Zeki Burdurlu tarafından "Bugünün şairleri," mevzulu bir konferans verilmiştir.
- 4 — 11 / 3 / 1946 tarihinden itibaren iki seneyi dolduran komite seçimleri yenilenmeye başlanmış ve 20 / 3 / 1946 tarihinde sona ermiştir.
- 5 — 23 / 3 / 1946 tarihinde Raşit Bener tarafından Çanakkale savaşları mevzulu bir konferans verilmiştir.
- 6 — 24 / 3 / 1946 tarihinde Bez Fabrikası Temsil Kolu, sahnemizde bir müsamere vermiştir.
- 7 — Erciyesin 36-37 sayıları bu ayın içerisinde çıkarılmıştır.
- 8 — 27 / 3 / 1946 tarihinde C. H. P. İl ve İlçe kurulları, Halkevi idare kurulu ve seçkin bir davetlinin iştirakile Parti Müfettişimiz Hıfzı Oğuz Bekata tarafından bir konuşma yapılmıştır.
- 1 — 1 / 4 / 1946 tarihinde İnönü zaferinin yıl dönümü kutlanmış ve Millî Şefe bağlılık teli çekilmiştir.
- 2 — 9 / 4 / 1946 tarihinde Koca Mimar Sinanın 358 ci ölüm yılı ihtifali yapılmıştır.
- 3 — 23 NİSAN/bayramı münasebeyle ilkokullar salonumuzda bir hafta müsamere vermişlerdir
- 4 — Atillâ Revü Operet Heyeti sahnemizde temsiller vermiş ve Sosyal Yardım Kolumuza bir hayli bir gelir temin etmiştir.

ERCİYES

YIL : 4

Mart — Nisan

SAYI : 38-39

23 NİSAN

Reşat OĞUZ
Halkevi Başkanı

1920 den bu yana tam yirmi altı yıl geçmiştir. İnsan ömründe bir yekûn olan bu çeyrek asırlık zaman, hayatı inkilâp ve hamlelerle dolu olan bir millet için de küçük görülmeyecek bir yekûndur.

Ümitlerin söndüğü, ruhların yeisle dolduğu ve her şeyin bitmek üzere bulunduğu sanılan bir zamanda milletçe bir kalkışın ve milletçe saldırışın iman ve karar taşıyan ifadesi, gücünü 23 Nisan 1920 de Ankarada toplanan Büyük Millet Meclisinden almıştır.

Mücadelemizin hızı ve ateşi

23 nisan 1920 de millî irade ve millî ruhun şahlanması ile başlar. Bu bakımdan millî hakimiyetin tadına yirmi altı yıl evvel bu gün eren Türk milleti onda vatan kurtuluşunu İstiklâl bütünlüğünü ve medenî âlemde ileri ve kuvvetli bir millet olmanın heyecan ve ruhunu bulmuştur...

Sevinmiye hak kazanmak, yurdu üstünde millet hakimiyetini solmaz bir çiçek tazeliği içinde ebedî kalmanın sırrına erenler içindir.. Bunun için biz, milletçe seviniyor ve milletçe bayram yapıyoruz.

Sanat Dâhisi Koca Sinan

“ Ölümünün yıldönümü münasebetile „

Kâzım ÖZYEDEKÇİ

Er. Sanat Enstitüsü Türkçe Öğ.

9 Nisan, büyük sanat dâhisi Mimar Sinan'ın 358inci ölüm yılı idi. Bıraktığı âbidelerle adını ölmezliğe hâkkettiren büyük Türk sanatkârı

Sanat Dâhisi Koca Sinan

Koca Sinan, üç buçuk asırı sekiz yıl daha geçen bir zaman önce bugün, geçici ömürlü her insan gibi, bir fânî olarak, bu dünyayı terk etmiş, fakat o günden bugüne kadar, gerek müslüman, gerekse hıristiyan sanat âleminin hayranlığını ve bütün cihanın gıptesini mucip olan o muazzam ve muhteşem şahikaların mübdii olarak, yaşayagelmıştır ve hiç şüphesiz, bizim gibi fânîlerin ulaşamayacağı daha nice asırlar yaşıyacak ve zekânın göz nuru, sabrın zamanla birleşmesinden meydana gelen, o, gözler kamaştıran eserleri birbirine kıskanarak devreden asırlar, bu ölmezliği ve Sinan adını bağında yüz yıl taşımış olmakla sevinecek ve hiç biri insafsızlık yaparak o yer yüzü süsü ve yılların tacı ve insanlığın bu zamana kadar eşlerini görmediği eserlerin bir taşını yerinden sökmenin günahkârlığını yüklenmeyecek ve böyle kadirnaşı-

naslık sayılacak hoyrat bir cesaret göstermeğe kalkmayacaktır.

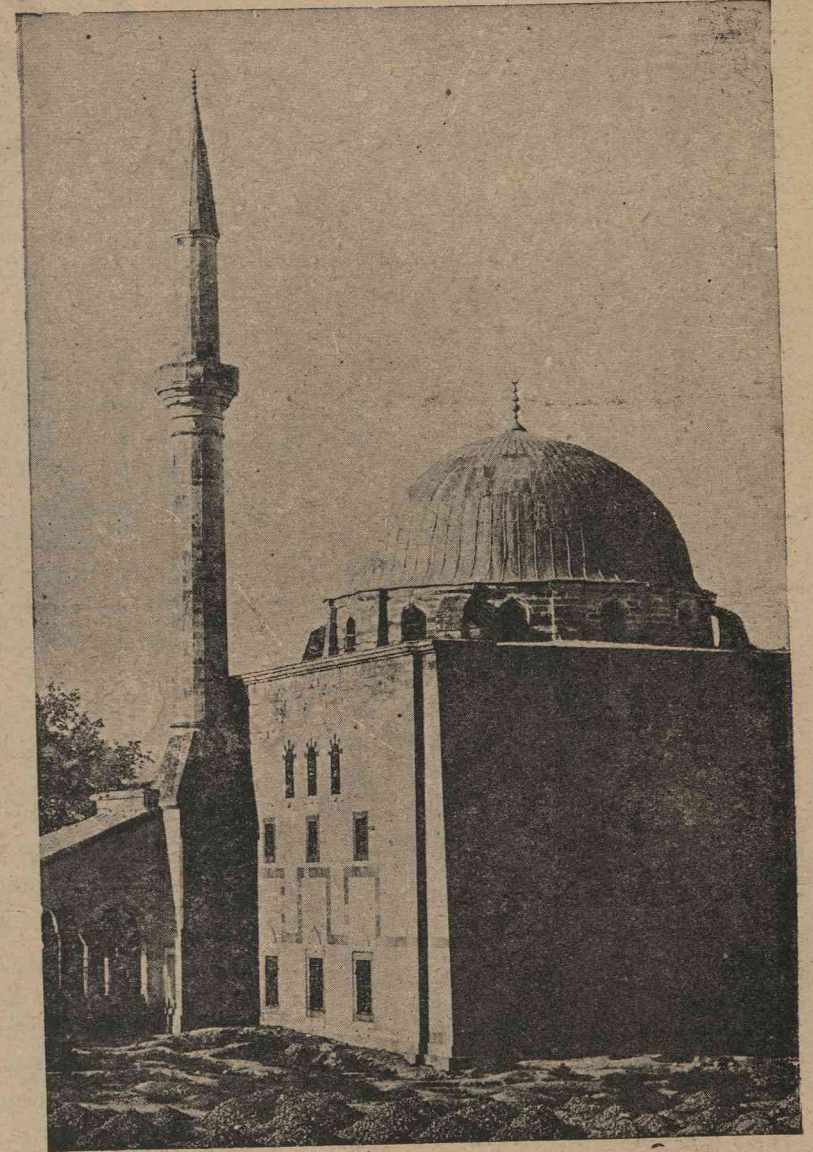
O eserler ki, ululuğumuzun göklere doğru baş kaldıran birer sembolü ve yapıcılıktaki eşsiz kudretimizin bir işaretidir ve öyle kalacaklardır.

Onların, o eserleri yapan büyük sanatkârın kemikleri şimdi çoktan sürme olmuştur. Fakat eserleri ile o her zaman yaşamaktadır. Bu suretle ölmezliğin mutluluğuna kavuşan Koca Sinan, daha hayatta iken kendi elile, adına âbideler dikmiş bahtiyar bir dâhidir.

Onun cihanşümül haklı şöhreti ile övünür ve göğsümüz şişkin bulunurken Kayseriden yetişmiş olmasıyla de ayrıca sevinçli bulunuyoruz.

Mimar Sinan Kayseri'nin Ağırnas köyünde 1480 de doğmuştur. Yavuz Selim zamanında İstanbul'a getirilerek Acemi oğlanlar Ocağına kaydedilmiştir. Sinan, bu devirde savaflara iştirak etmiş ve ezcümle yapılan Yavuz zamanında Mısır; Kanunî devrinde Belgrat, Rodos, Irak, Buğdan, Moğaç seferlerinde bulunmuş ve fedakârlıklar göstererek rütbe almış ve takdir görmüştür. Buğdan seferinde

Prut nehri üzerine çok kısa bir zamanda kurduğu köprü ordunun bilhassa işine yaradığından taltif edilmiş ve sefer dönüşünde ölen mimar başının yerine Mimarbaşılığına getirilmiştir. Elli yıl bu vazifede çalışan

Sinanın kendi adı ile anılan şehrimizdeki camii

Sinan, Anadolunun dört bucağını ölmez eserlerle süslemiştir. Ölümü 1588 senesinin 9 Nisan günüdür.

Koca Sinan, yarım asır süren sanat hayatının yılları içinde 84 ca-

Halkevi - Cami

Ali Rıza ÖNDER

Pertek C. Sıvısı

Arada nice ayrılıklar varken halk-
evi ile camiye gene de birbirine
benzetirim. Birisi, Bilâli Habeşi'nin
ezan okuduğu bir duvarın gölgesin-
den başlayarak Selimiye'nin yüce
kubbesine kadar uzun bir evrim dö-
nemi geçirdi. Öteki, Türkocağı'nın
ışığı altında kuruldu ve ondört yıllık
bir ömürle işe yeni başladı.

Büyük küçük demeden, kadın er-
kek ayırmadan, « avam-havas » bil-
meden, her isteyenine içine alması ve
yüreklere üstün duygularla yuğurması
yönünden birbirine çok benzeyen bu
iki kutsal ocağı birer tapınak olarak
birlikte anmak ve düşünmek bilmem
aykırı mı düşecek?..

Halkevine, « Üniversite » sıfatının
verilmiş olmasına bakarak onu yal-
nız dünya işlerine hasretmek, salt
zihni işleten bir öğretici olarak gör-
mek doğru değildir. Sadece kafaya

mi, 52 mescit, 59 medrese, 7 darül-
kur'a, 22 türbe, 17 imaret, 3 darüş-
şifa, 4 su yolu ve su kemeri, 8 köp-
rü, 16 kervansaray, 33 saray, 6
mahzen, 32 hamam yapmıştır.

Sinan, bu yıllar içinde bu kadar
eser yaparken bir taraftan da, iler-
de Hindistanda eserler meydana ge-
tirecek şakirtler yetiştiriyordu.

Sinanın bu eserler içinde bilhassa
Süleymaniye, Şehzade, Sultan Selim
camileri, sanatın doruğuna çıkmış
şaheserlerdir.

dayanıp gönlü ve duyguyu unutan
telkinlerin başarı kazanması ancak
bir hayal olabilir.

Halkevi, okulların daralttığı alan-
ları genişleten, uğraşların ayrıldığı
yolları birleştiren ve her vesile ile
bir düğüm daha çözülüp dağılmakta
olan insan iç düzenini yeriden der-
leyip diriltten bir inanç ve duygu
kaynağıdır.

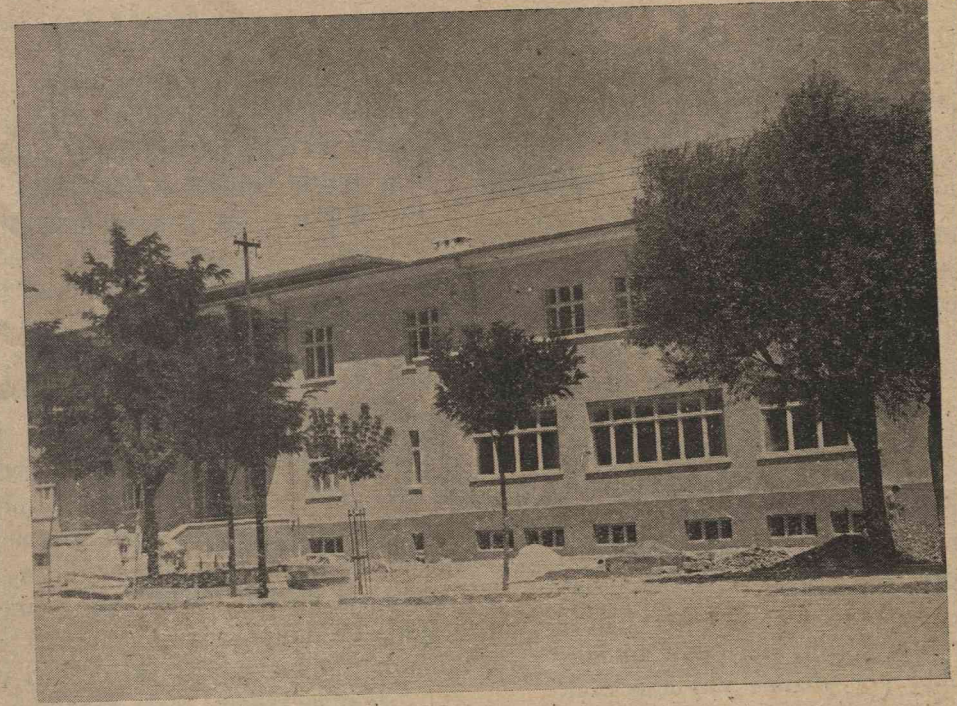
Demiryollarının döşenişi şoseleri
nasıl körletmemiş ise, radyonun çıkışı
gazeteyi nasıl ortadan kaldırmamış,
her yeni buluş evvelkini nasıl kolay
kolay battala çıkarmamış ise, halke-
vi de öylece, camiye söndüren bir
yeni tapınak olmayacaktır. Onda,
lâiklik esastır. Fakat bu, din düş-
manlığı demek değildir. Böyle olsay-
dı, Halkevi, bir hürriyet ocağı de-
ğil, bir taassup yuvası olurdu. Onun
kursüsünde bilim ve fen, sanat ve

Koca Sinan, memleketi Kayseri'-
ye de, bugün kendi adile anılan ve
küp üzerine küre oturtma gibi mi-
maride en güç olan teknik ustalığı
ile yaptığı camii armağan etmiş ve
memleketinin de hatırını almıştır. Bu
ölüm yıl dönümünde büyük dâhi sa-
natkârın hâtırasını hürmetle anarken
genç mimarlarımızın bu büyük hoca-
ları ve baş mimarları Sinan'a lâyık
birer torun olma yolundaki çalışma-
larında bayraklaşan Sinan adının ya-
nına kendilerinininkinin de geçmesini
bilhassa bekliyoruz.

felsefe, din ve milliyet, yan yana
konuşur, kardeşçe yaşar. Zira bun-
lar millet hayatının birbirini koğan
devirleri, birbirini yiyen safhaları de-
ğil, bir tek insanın çeşitli yüzleridir.
Bu evde, fikirler birleşip ruh olur;
duygular toplanıp inanç olur.

Cami, bir dinin sembolüdür. Bun-

Önceki dinlerin süzölmüşü, ayık-
lanmış ve özü olarak ortaya çıkan
İslâmlık bir noktada aşırı gitmiş, bü-
tün insanlığı kavramak ilkesine takı-
larak bir zor noktaya gelip dayan-
mıştı. Şimdiki halkevimiz, sekmeden
uçmanın güçlüğünü görmekte daha
gerçekçidir. Onun içindir ki zaman,

İnanç ve duygu kaynağı kültür yuvası Halkevimiz

dan ötürü, dünyadan uzak sanılır.
Doğrusu şudur ki doğuşunda, cami
de bir halkevi idi. Bir halkevi kadar
realist büyümüştü. Dünyaya sırtını
çevirmemiş, dervişler kisvesine bü-
rünmemişti. Bununla beraber o güne
bakınca ülkücülükte çok ileri sayı-
lırdı.

ocağımızı büyütüp ev yaptığı gibi
her halkevini de bir küçük memle-
ket örneği derecesine yükseltecektir.
Biz buna böyle inandık. O, gittikçe
daralıp değişmiyecek; özünü kaybe-
dip bir şekil kuruluşuna düşmiyecek.
O, gelişip gönenecek, kuru gövde-
lere ruh verecektir.

Karakter Sağlamlığı

Raşit BENER
Dil - Edebiyat Kolu Başkanı

Dünyanın neresine gidilirse gidilsin; insan oğullarının kendilerine has rejimlerin tesiri altında bulundukları cümlece bilinen bir hakikattir. Meselâ, Çin - Japon ve Hindistanda «Buda» ve «Konfoçuyüs» dini; ateşperestlik akideleri, Türkistan ve Acemlerde Şamânî ve Şîî mezhepleri; Arabistan, Türkiye, Afganistan ve bir kısım Hindistan da islâmlık, Avrupa ve Amerikada hristiyanlık ve yahudilik en son olarakta nasyonalistliğin doğurduğu faşizm, komünizm, nazizm ve demokratik esaslar, insanları kendi prensiplerine göre tesirleri altında bulundurmuşlar ve özel birer karakter meydana getirmişlerdir. Hal böyle olmakla beraber yer yüzüne yayılmış olan ve milyarları bulan, yaratılış bakımından da çeşitli görünen inancalar ne dereceye kadar doğrudur? Ve yine ne dereceye kadar insan oğullarını saadete erdirmektir? Aynı zamanda tanrısal, kültürel, bir mâhiyet alan rejimlerin beşeriyete verdiği ülkülerin hangisi tercihe şayandır?

Bu sorulara ilk hamlede cevap vermek biraz değil; oldukça güç görünür. Fakat, insan hayatlarını ve bütün tarihsel olayları inceliyecek olursak bu güçlüğü yenmekte asla geç kalmayız.

Nitekim; bu hususta ben şöyle düşünüyorum ve diyorum ki:

Dünyanın neresine giderseniz gi-

diniz; rejimleri ne olursa olsun hattâ ve hattâ vahşî ve iptidai durumlara kadar nazarlarınızı uzaklara götürünüz; bütün insan kümelerinin en kötü tipleri ile de temasa geçiniz ve inceleyiniz. Göreceksiniz ki, hemen her insan menfi hareketleri nefretle karşılamaktadır. Kötülük yaratan her ferde karşı; hattâ bizzat kötülük işleyen de bile; bir nefret, bir teessür ve teessüf belirmektedir.

Aynı zamanda her cemiyet kendi varlıklarında değişmez, net ve müsbet bir çehre ve bir ahlâk istemektedir! Birgün doğru, ertesi gün eğri, bazan iyi ahlâklı, ertesi gün çirkin huylu, ve hülâsa karma karışık ve itimada salih olmayan iki çehreli insan istememektedir! Hele şahsî menfaatını her türlü faziletin üstünde tutan pespayelere karşı âdeta kinleşmektedir.

Şu hal de gösteriyor ki; insanlık ideali; tam mânasıyla temiz ve takdire, saygıya dayanan sağlam bir karakteri sembol olarak başında tutmak istiyor, ve sağlam karakterli insanı tebci ediyor ve hattâ onu kutsallaştırıyor! Öyle ise ey insan!

Temiz ol; tam mânasıyla insan ol! Ve Ziya Paşa'nın dediği gibi, bil ve inan ki:

*Birâder! Âdemi âdem eden pakii
sirettir!*

*Beşerde sanma kim matlûp olan
bu cismi surettir!*

İRÂDE DAĞI

“ Sayın Üstad Fahri Bilge'ye ”

*Başı nurla hâleli, bağı alevle dolu
Hangi diyarda bilmem, nerde bu dağın yolu?
Kendi kutbunda sanır bu dağı Okyanuslar,
Belki içinde arar onu mağrur Toroslar.
Bir kiblegâh olsa da uzak çölde Arafat,
Adsız kalır yanında Vezüv, Hegla, Ararat.
Bu dağ öyle bir dağ ki adı “İRÂDE DAĞI”,
Yükselen bir vatanda O'nun yurdu, otağı.
Trakya, O dağdadır, O dağda Anadolu
Altı kolda birleşir, uzanır O'nun yolu.
Karanlık orda ölür, yarınlar orda doğar,
Ebedî bahtiyardır O'na bel bağlayanlar.
Onda değişir ancak bir milletin talihi,
Onda yeniden başlar kahramanlar tarihi.
Metreştepe o yerde ve orda Dumlupınar
Çakmak orada çakar, Sakarya onda akar.
Onda varılır yalnız Ata'nın huzuruna
Onda kavuşulunur, cemaline, nuruna.
Bir güneş ki tutulmaz ve bir ay ki dulunmaz,
Benzeri bizden başka bir ülkede bulunmaz!..
İçinde Türk ateşi al dalgalı bir bayrak
Ay - Yıldızın aynıdır başında parlayan ak!..
Alpler, yedi yatlarda çağrılır O'nun ünü
Bu “İRÂDE DAĞI”, nın adı İsmet İNÖNÜ...*

Hamdi ÜÇÖK
Bünyan - II. İlkokul Başöğretmeni

Gelişigüzel Düşünceler

IV

Cemil Sena ONGUN
Samsun Lisesi Felsefe Öğretmeni

LXVII

Bana Tanrı'dan da üstün kuvvette ne vardır? diye soruyorsanız; işte cevabı: Kendisini olduğu gibi göstermeye cesaret edebilen insan.

LXVII

Dostlarınıza itimat ederek bir zaman açığa vurduğunuz sırlar, birgün sizi devirmek için kullanılacak silâhlar haline gelecektir.

LXVII

Kendimizde, başkalarındakinden daha üstün bazı vasıfların bulunduğu inanmamış olsaydık, yaşamak zahmetine katlanamazdık.

LXIX

İnsan bir kötülük yaparken, başkaları tarafından farkedilmediğini zan eder. Eğer bunun aksi olsaydı, bu dünyada iyilikten başka şeylere rastlamazdık.

LXX

İnsanlar, çok defa, kendi itaat edemeyecekleri buyrukları verir; ve kendi inanmadıkları öğütleri satarlar. Bunun içindir ki, yüz yıllardanberi yayınlanan düşünceler, insanların pek azını yola getirebilmiştir.

LXXI

Sögeceksin, dögeceksin ve ögeceksin! Bu üçünü bir araya getirebildiğin gün, senin delirmiş olduğuna hükmedilecek ve o vakit, akıllı senden korkacak ve deli senden kaçacaktır. Ve sen de engelleri kalmayan bir âlemde dilediğini serbestçe başarabileceksin! Şimdi, hayat işlerinde edepsizlerle utanmıyanların, ne için büyük başarılar gösterdiğini anlayabildiniz mi?

LXXII

İnziva, dinsel servetlerin taposunu veren bir mahrumiyet idmanıdır.

LXXIII

İçli ve çekingen adam, bir gün, beklediğinin kendiliğinden ayağına geleceğini zanneden bir hastadır.

LXXIV

Hiç bir nimet, kendiliğinden ayağına gelmez; onun eteklerine yapışmak tenezzülünde bulun!

LXXV

İhtiraz, yavruları tarafından yenen bir örümcek gibidir. Onu, biz yaratırız. Fakat onun elinde parçalanmaktan zevk alırız.

LXXVI

İnsan kendisini çok beğendiği için, zamandan şikâyet eder; zamansa insanı tanımaz bile...

LXXVII

Lâyik oldukları mevkileri bulabilenler, bulamıyanlardan daha çok azdır. Öyle iken birinciler, kuvvetlerini ikincilerden alırlar.

LXXVIII

Dostlarımızın bizi terk edip yalnız bıraktıkları iki gün vardır: Mezarımıza girdiğimiz ve sandalyemizi kaybettiğimiz günler...

LXXIX

Kendisine zarar veren iyilik, fenalıkların en kötüsüdür.

LXXX

İbadetlerin en yaygın ve kuvvetlisi, muvaffak olan insanları arkalarından çekıştirmek ve önlerinde eğilmektir.

LXXXI

Eline geçen bir devleti kaybetmektense, onu hiç tanımamış olmak daha hayırlıdır.

LXXXII

Hayatlarında iyilik yapmaya alışmamış olanlar, yapılmakta olan bir iyiliği görünce, ya menfaate veya ahmaklığa hükmederler.

LXXXIII

Bir çok menfaat ve suiistimaller, vazifede fazla ciddiyet ve titizlik gösteren bir maske arkasında saklıdır.

LXXXIV

Kendi bilmediğimiz şeyleri, başkalarına anlatırken, ya onları, biliyor-muş veya hiç bilmiyorlarmış gibi hareket ederiz. Bir çok suçluların yakayı ele vermemeleri insanın bu garip hünerindendir.

LXXXV

Tenkit etmeye cesaret et ve tenkit olunmaya razı ol. İşinden ve aklından emin olan adam, insanlar içine bu kahramanlıkları göze alarak çıkabilendir.

LXXXVI

Riya olmasaydı, iki insanı bir arada görmek, şaşılacak bir hâdise olurdu.

LXXXVII

İftira, yalancı ve kiskancın kendisini müdafaa için kullandığı keskin zehirdir.

LXXXVIII

Birçok insanlarda görülen derin merhamet duygusu, kendilerinin de az çok acınacak bir halde olmalarındandır.

Mimar Sinan Köyü "Ağırnas,"

Hamdi ÜÇOK
Bünyan - II. İlkokul Başöğretmeni

Kayserinin 23 km. doğu kuzeyinde Korumaz dağlarının eteklerinde bir vâdinin güney yüzüne kurulmuş sulu, söğütlü bir Türk köyü vardır ki buraya çok eski zamanlardanberi Ağırnas denir. Toponomu incelemeye göre bu kelimenin biri türkçe, diğeri arapçadan yapılma bir sıfat takımı olduğu ve bunun (ağır adam) anlamına geldiği belli ise de vaktile bu köyde oturan bir kısım hristiyan Türkler bu adın « azizler yatağı » demek olan AYAGIRNOS tan çevrilme olduğunu söylemişlerdir.

Bizanslılar tarafından bu oymaktaki Türkleri hristiyanlaştırmak amacıyla yapıldığına şüphe olmıyan köye iki buçuk kilometre uzakta hakim bir noktada inşa edilmiş harap büyük kilise ruhanileri, plânlı bir şekilde temsil siyasetlerine devamla bu gibi birçok köy ve şehirleri lâtince adlandırdıkları, hattâ Bizans İmparatoru Tiberiüs'ün şimdiki Kayseri'ye Mazaka yerine Kisarya adının zorla verdirdiği düşünülürse devlet ve kilisenin iş birliği halinde bir siyasa güttükleri anlaşılır. Türk sekeneyi, din yolu ile rumlaştırmak gayretine arsız çalışan bu misyonerler hakikatte büyük kitlenin dil ve töresini değiştirmeye muvaffak olmamışlarsa da henüz islâmlığı kabul etmiyen çevre-

" Mimar Sinan'ın heykelini yaptırınız. "

KEMAL ATATÜRK

lerde ortodoks mezhebini yaymışlar, mensuplarının kök ve tarihlerini unutturarak onların başka soydan geldiklerine

inandırmışlardır.

Bu yanlış inanış ne yazık ki vatandaşlık bağlarını kırmış ve bilindiği üzere Türklüğünü kaybeden bu zümre mübadele suretile aramızdan ayrılmışlardır. İşte adını bu düşünceler arasında saptadığımız Ağırnas bahsi geçen dînsel ve siyasal baskılara karşı Türk hüviyetini korumuş, az fire ile kurtulmuştur.

Dâhi san'atkâr Mimar Sinan'ın köyü Ağırnası Kayserinin tarih ve talihine bağlı olarak mütalâa etmek lâzımdır. Erciyes dergisinin son sayılarında bir meslektaş tarafından Kayseri tarihi özet olarak yayınlanmıştır. Bu ciheti orada gördükten sonra Koca Sinan'ı doğuran bu mutlu köyün tabiatını incelemek yerinde olur. Coğrafyanın nasıl tarih ve istikbal yaptığını bize yer yüzü ve hele ata ve anayurdumuz yakından gösteriyor.

Altı yıl mürebbiliğini yapmakla çok sevdiğim güzel Ağırnasta Sinan'ın içtiği sudan içer, temiz havasını yutar ve onun zeki hemşehrilerine hocalık yaparken bütün dikkat ve düşüncem canlı ve cansız unsurların bu mucize adamı yetiştirmeye yeter

TOZ ÂLEMİ

Dr. Ethem SEÇKİN
Memleket Hastanesi Doğum ve Nisai
Hastalıklar Mütahassısı

Değişik mevsimlerde, korkunç salgın hastalıklar yapan mikropların yıkıcılıklarını düşünürsek, tozların bu yönden büyük tesirleri olduğunu görürüz.

Hergün ayaklarımızın altında çiğnediğimiz bu tozlar, bazan fırtınalarla dost olarak ağzımız ve burnu-

olup olmadığını araştırmakda toplanmıştır.

Köyü her mevsimde yalıyan sihirli güneşe eş 1350 rakımında sağlam bir yayla havası ve abuhayat gibi şifalı sularile sofralarını donatan çeşitli tatlıları yüz yıllık bir beşer ömrünü sağlamağa yeter mi? Yeterse bu gülbüz köy delikanlısında deha denen üst zekânın mayasını yuğurur mu? Yuğurursa coğrafi ve sosyal yakın muhit onun gelişmesine yaralı bir kap olur mu?

İşte « Mimar - şöretşiar, benna-izi iktidar, mühendisi darülkarar, Koca Mimar Sinan ağa » nın hepsine evet diyen parlak tarihi Ağırnastan başlayarak Kayseri, İstanbul, Tebriz, Kahire, Rodos, Belgrat, Buğdan ve Macaristan yollarında her « künküre-i eyvandan bir küşe ve her vaziyeti virandan bir tûşe peyda edüp » mucizelerini yaratmıştır.

Ağırnas'ın en yumuşağından, çok sertine kadar her boy ve tipteki el ve âletlerin işleyebilecekleri taşları ve bol alçısıyla elini, kafasını terbiye

muz çevresinde dans ederler. Bazan taşkınlıklar göstererek evlerimizin pencerelerinden, kapılarından saygısızca girerek bizi rahatsız ederler. İşte bu zararlı tozları okuyucularıma tanıtmak istiyorum. Bu gibi tehlikeli düşmanları yakinen tanıyıp kaçınmak ve sakınmak için gereken tedbirleri

eden küçük Sinan, daha o zamandan her köylü gibi çift takımı yapmasını, araba kurmasını bilir, ziraatle toprağın, inşaatla taşın hususiyetlerine âşina olurdu. Kendini idrâk ettiği çağdan beri, ezel ezeli bir kültür diyarı olan Kayseri, kalesi, mâbetleri, medreseleri ve hele ululuğun heykeli bir aksağılı pîr gibi vakur, muhteşem Erciyes'ile ruhunda bir yücelik aşkı yaratır. Karatay kervansarayından Sultan hanında gördüğü azametli san'at âbidelerinin, mürtesemi dimağında yarımın Süleymaniye ve Selimiyesine temel hazırlardı. İşte yapıcı Türklüğün bu zengin ve olgun hars eserleri içinde yetişen Sinan, Türk kanı, Türk zekâsı ve Türk ruhu ile vatan içinde bir san'at vatani yaratmış, adını ölmezler arasına katmıştır.

Ölümünün 358 nci yıl dönümünde onu saygı ile anarken Kayseri yurtseverlerinin bu eşsiz dâhi hemşehrilerine hürmet nişanesi olmak üzere, köyüne bir anıt ve Kayseri'ye bir büstünü yaptırıp koydurmaları gecikmesi mazur görülmiyen bir görevdir.

daha önce düşünerek hareket edersek kişisel menfaatimiz sağlanmış olacaktır.

Bir gram toz, milyonlarca mikrop taşır. Bu zerrecikler mikropların yuvası ve yatağıdır. Hepimiz biliriz ki; muzır olan mikroplar hastalık yaparlar. Gözle görülmeyen bu hayvancıklar, görülenlerinden daha çok tehlikelidirler.

Yer yüzü büyük bir mezardır, içinde ölmüş insan cesedleri, hayvan leşleri; solan ve ölen çiçekler, kuruyan dallar, eskimiş kâğıtlar, her türlü pislikler ile dolu mikrop kaynağıdır.

Bu maddeler yeryüzünde bulunan çeşitli meyvalar ve hava tesirile azot, karbon v. s. gibi cisimlere tahavvül edip, bu suretle canlı bitiklerin ve hayvanların gidasını teşkil ve toprakların terkiibine girerler.

Yeryüzü mikrop yuvası olmakla beraber derinliklere inildikçe mikroplar azalır. Toprak temizlenir, mikropsuz kalır. Yeryüzündeki topraklar tozlarla karışık rüzgârlar aracile havaya kalkarlar. Bu muzır hayvancıklar toprağın hayatî kısımlarıdır.

Bir de cansız aksam vardır. Tahammuz etmiş madenler.

Hayvan lâşeleri, kuş tüyleri, hayvan derileri, bilkimya husul bulan formol gibi maddeler mikropların hayatîyetlerini temin ve üremelerine yardım eden sabit kısımlardır.

Toz âlemini seyretmek isteyenler, yazın odalara ufak bir delikten giren güneşin hüzmeye halindeki ışığını tetkik etsinler. Bu toplu hüzmeye içinde binlerce, milyonlarca toz görürler. İşte bu tozlar mikrop yuvasıdır.

Evlerin, sokakların v. s. nin temizliklerinde kullanılan süpürgeler yerlerde bulunan mikropları havaya kaldırmaya birinci araçtır. Halı, kilim ve bunlara benzer eşyaları pencerelerden sokağa silmek sağlık bakımından doğru değildir.

Tozlu, topraklı havayı teneffüs edenlerin nefes borularında ve diğer organlarında bu tozlar ve topraklar hastalıklar yaparlar. Kana giren bu mikropların bir kısmı hazm olur. Önemli bir kısmı da teneffüs yollarını örten zarlarını aşındırır. Akciğerlerin, diğer organların bünyesine girip oralarda yerleşirler.

Tozlar görülen ve görülmeyen şeklinde ikiye ayrılır. Görülemeyen zerrecikleri insanlar etrafa ağızlarıyla saçarlar. Hızlı konuşan insanların ağızlarından fırlattıkları tükürükleri ve sairesi mikroplarla mülevvestirler. Prof. Valdugras'ın yaptığı şu tecrübeyi okursak hakikatı daha iyi kavramış oluruz.

Prof. mikropları besliyen ve çoğalmalarına yarıyan jelozu muhtelif üç kaba koymuş. Bu kapların önlerinde birinci kabın önünde getirdiği adamı doğrudan doğruya, ikincisinin önünde ağzını temizlettikten sonra bir adamı, üçüncüsünün önünde de maskeli bir insan konuşturmuş ve her üç kabi de + 37 derece harareti bulunan bir fırında 24 saat bırakmış. Bilâhare yaptığı tetkik sonucunda: Birinci kaptaki jelozda (2145), ikinci kaptaki mikrop saymış; üçüncü kaptaki mikrop bulamamış. Bundan anlaşılıyor ki görülemeyen zerrecikler halindeki tükürükler içinde mikrop bulunuyor. Evlerimizi bacalarından tüten damların dahilinde aldehit formik vardır. Bunlar her tarafa intişar eden birer kimyevî muharriş maddelerdir. Havada mevcut mikroplara muzaddı taaffün olarak tesir ettiklerini söylerlerse de doğru değildir. Formol insanların teneffüs borularını tahriş eder. Güneşin tesirinde oldukça azdır. Hava dahilinde mikropların istinatgâhı su damlacıkları olup, bunlara filuke damlacığı denilir. Ve bir saat zarfında bir insan 20 gram su buharı ifraz eder. Hava dahilinde yüzen damlacıkların büyük

hacimde olanları yeryüzüne yağmur halinde dökülürler. Fizikçiler buna teneffüsü nüvevi derler. Bu su zerrecikleri mikroplarla bir arada, birbirlerine sıkı bir surette merbut olarak hava dahilinde uçuşurlar, ve tabaka halinde bulunurlar. Teneffüs vasıtasile itrat ettiğimiz münhal ecdamı madeniye bu kimyevî cisimler mikropların neşvünümalarına, hayatîyetlerinin temadisine yardım ederler. Gıdaî gazatın havanın bu su tabakaları üzerinde tesiri vardır. Havada husule gelen hararet düşüklüğü teneffüsü hararet bu su tabakalarının onlarla müstereken yürüyen mikroplar pencerelerden evlerin dahiline girerek bir çok sâri hastalıkların zuhuru sebepleri olurlar.

Mikroplar, sukutu hararet olan yerlere kütleî bir halde akın ettikleri gibi teneffüsü hararet olan mahallerden de yavaş yavaş uzaklaşırlar. Soğuk zamanlarda hasta odalarına kaput, palto, atkı v. s... soğuk eşya ile girildiği takdirde sıcaktan soğuğa bir cereyan olduğundan bütün oda dahilinde mevcut mikroplar o eşhasın üzerine konar ve yapışırlar. Temiz ve mikropsuz evine bir çokları bu suretle hastalığı kendileri getirmiş olurlar. Biliriz ki bütün cereyanlar güneyden kuzeye doğrudur. Hastalıklı insanların kirpiklerinde mevcut mikroplar işte bu toz âlemine karışır. Beşeriyeti büyük salgınlara sürükler. Etibbanın verdiği sağlık istatistikleri ve acı ifadeler en büyük hatiplerin, şairlerin sözlerinden daha müessir ve çok canlıdır. İşte bu tozların kurbanı olan binlerce insan görüyoruz.

Mikroplar ahbablık, dostluk bilmezler; kuvvetli zaif tanımazlar. Bir yakaladılar mı mezara kadar sürüklerler. Bir verem mikrobunun yaptığı tahribatı düşünürsek ne kadar hassas olmamız gerektiğini hemen anlarız.

Grip, tifo ve benzer bir çok hastalıklar salgın halinde başgösterirler. Ancak 25-80 gün sonra sönerler, tahrip kuvveti azalır. Halbuki verem öldürür. Bu gibi sosyal meselelerde çok bilgili olmamız lâzımdır. Her şeyi kükûmetten beklemek doğru değildir, Gizli gizli yollara tüküren, sümüküren, işeyen, pisliyen insanlara ilgililer ne yapsın. Bunların fenalığını ferdler takdir etmelidir. Kültürlü kâmil insanlar bu sosyal derdin fenalığını bilmeyenlere anlatmakla cemiyete büyük iyilikler yapmış olurlar.

Hülâsa: Toz âlemi insanları öldürmeğe, kurulan medeniyeti yıkmaya sebep olan büyük bir belâdır. Bütün mikroplar bu âlemin seyyar misafiridirler. O halde toz âleminin insanlar âlemine yapacakları fenalıkları bilerek bunlarla savaşmalıyız. Bunun için, evlerimizden süpürgeyi kaldırıp ıslak bezlerle temizlik yapmak, yerlere tükürmek, sümükürmek, işlemek ve çörçöp atmaktan sakınmak, hastalık salgınlarında kalabalık yerlerde bulunmamak, şahsî temizliğimize önem vermek, ağzımızı, dişlerimizi temizlemek, hastaları tecrit etmek gerektir.

Başkalarının sağlığına hürmet ettiğimiz takdirde toz âlemine en nazif kurşunumuzu atmış oluruz.

Bir Düzeltme

Geçen sayımızda, sekizinci sayfaya konan ve Hunat cami ve medresesinin kuş bakışı görünüşüne ait bulunan temsili resmin altına yanlışlıkla (Kalenin eski hâlini gösteren temsili resim) yazılmıştır. Okuyucularımızdan özür diliyerek, bu hatâyı düzeltiriz.

HALKEVİ DESTANI

Kapayın dükkânları, ulusa seyran geldi
Halkevi bayramı bu, milletime şan geldi.
Yorulmuş gönüllere taze, yeni can geldi,
Halkevi bayramı bu, ulusuma şan geldi.

*
**

Oklu bayrak altına, hadin ağalar beyler
Onun gölgesinde safa, insanın fikrin eğler.
Öğrenir bilmediğin, cihanda nice şeyler
Bu bayramdan kamuya nice şeref şan geldi

*
**

Çepkenleri giyerek, doldurun meydanları
Vuralım cümbüşleri, çalalım kemanları
Köylü, kentli kardeşiz, çağırın hep canları
Cümlemize kanından ter temiz bir kan geldi.

*
**

Büyük Ata buyurdu, İNÖNÜ kurdu bunu,
Biz de iyi anladık, bunun nur olduğunu,
Halkevi bayramında söylenmez başka konu,
Yaşal.. diye bağırın bu güç ulustan geldi.

*
**

Ünümüzle şarkımız, Ankaraya ulaşsın,
Halkevi ateşine yadla yabancı şaşsın,
Sünepelik, ümmilik durmasın bizden kaçsın
Altı oklu bayrağı yanıma açan geldi.

*
**

Elde uzun fırçalar, koltuklar dolsu kitap,
Resmedelim yurdu biz, verelim Başa hesap,
Şu altmış üç vilâyet sözüme versin cevap,
Yüreğime kuvvetler, zira hep ondan geldi.

*
**

Kayseri'de Çıkmış Olan Gazete ve Dergiler Hakkında

VII

Ali Rıza ÖNDER
Pertek C. Savcısı

Atayolu (gazete): İlk sayısı, 28 Şubat 1939 Pazartesi günü çıkmıştır. Fiyatı beş kuruştur. « Atayolu » isminin altında « Adımız yolumuzdur » cümlesi yazılıdır. Birinci sayfaların sağ ve sol yukarı köşelerinde atasözleri ve daha çok İnönü'nün vecizeleri vardır. Gazete (32×47) eb' adındadır. Dört sayfa ve her sayfa dörder sütundur. Nesriyat müdürü, Eczacı Mustafa Mahir Kafescioğludur. Basıldığı yer, Kayseri Sümer Basım-evidir. Başyazılar umumiyetle avukat Sait Azmi Feyzioğlu tarafından yazılmıştır. Fakat çoğuna imza koymamıştır. Gazete, bir seneye yakın bir zaman devam etmiştir. Tama yakın bir kolleksiyonunu Sait Azmi Beyin yazıhanesinde buldum. Bunlar da (3-41) inci sayılardan ibarettir.

İlk sayılarda birinci sayfanın sağ alt köşesinde « Sakın inanma », başlıklı ve « İncili », imzalı küçük bir tenkitli fıkra sütunu vardır. Son sayılarda gazetenin yukarı sol köşesinde altıok remzi görünmektedir. Bu son sayılarda vecizeler ve fıkralar sütunu ortada yoktur. « Sakın inanma », köşesinden bir iki misal verelim.

1) « Sakın inanma : Rüyasında bile mebus olanların sevinmediğine, Kayserililerin şantaja iş kıymeti vereceklerine, bayanımdan korkmam diyenin kılıbık olmadığına, her boyaya girenin sağlam boyasını Kayseri den almayacağına, tuvalet düşkününün iş görebileceğine, borç bini aşınca endişenin kalkmayacağına, yaşa yatanın başı ağrımayacağına, hırsızın

Hasta sağ, köylü kentli, girsin burdan içeri,
Bu ocağa hor bakan geridir, evet geri,
Artırmak istiyorsan şahsındaki değeri,
Halkevi aydın olur, başka yer zından geldi.

*
**

Sazım yok söylüyemem, fakat içimden taşar,
Gönül ülkü dağından bilgi ilinden uçar,
Daima halkevile, daima halkla yaşar,
(Özkaynak) ın aklına bu gün bu destan geldi,

Kemal ÖZKAYNAK
Aydın Ortaokulu Müdürü

Abdülhak Hâmit Tarhan

Ölümünün yıldönümü münasebetile „

Kemal ÜLKÜCÜ
Lise Türkçe Öğretmeni

Tepesinde karlar, içinde baharlar yaşatan bir dağ gibi edebiyatımızda yükselen büyük şairi, baharın ılık, gününde 9 yıl önce kara topraklara gömmüştük. Hayatının önemli bir kısmını doğunun ve batının en büyük kültür merkezlerinde geçirmesi itibarıyla çok talihli, etrafına toplamış olduğu okuyucu zümresi itibarıyla bahtsız gördüğümüz şairin eserleri ve şahsiyeti hakkında ne kadar yazı yazılsa azdır.

Abdülhak Hâmit Tarhan'ın büyüklüğü; şairliği, hayallerinin genişliği, duygularının coşkuluğu ve derinliğiyle birlikte edebiyatımıza getirmiş olduğu yeni örneklerdeki devrimciliğindedir. Basılmamış şiirlerinden başka nensur ve manzum temaşa eserleri de dahil olmak üzere (32) eseri olduğu kaydedilmektedir.

bir gün olup yakayı ele vermiyeceğine, herkese bir hesap günü gelmiyeceğine, Şehir gazinosunun bulunduğu yerde kalacağına, İncilinin kimine keyf kimine keder vermiyeceğine.

2) " Sakın inanma : Millet malı yiyenin mide fesadına uğramıyacağına, bu günlerde kahve falının kıymetlenmediğine, yaşamak için dürüst olmaktan başka çare olduğuna, şehir gazinosunun Nasrettin Hoca'nın kar helvasına benzemediğine, ateş olmanın yerden duman çıkacağına, insanların

1939 Siyasî Tanzimattan sonra Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa edebiyatımızda konul bakımından biraz değişiklik, dilde biraz sadelik yapmışlarsa da, asırlardanberi kökleşen eski vezin şeklini bir türlü yıkmamışlardı. Edebiyatımızda şekil ve mâna bakımından değişiklik yapmak şerefi, Hamit'e nasip olmuştur. «Sahra» eseriyle kafiyelelerin yeni tarda dizilişini, tabiatı, köy ve kız hayatını tesvir ederek «Pastoral» nevini getirmiş oldu.

Hâmit'in ikinci yeniliği yabancı kelimeleri vezne uydurarak eserlerinde kullanmış olmasıdır. Meselâ: «Teatri France'dan» şiirinde «Teatr Serebernos» yabancı kelimelerdir. Bunlar şiirimize girerken eskiliği müdafaa edenler tarafından bir hayli hücumlara uğramıştır.

korktuklarını gizlemek için hep ondan bahsetmediklerine, Kayseride Yahudi yaşayabileceğine, uğursuz ekmeği yiyenin zehir yutan fare gibi kıvranmayacağına, soğuk çoğaldığında bazı yollardaki ağaçların da kesilmiyeceğine, terzilerin palto düğmelerini sağlam diyeceklerine,...

" Sakın inanma „ sütunu, daha çok, belediye işlerinin tenkidini kendisine konu olarak aldığı görülen bu gazetenin adeta bir özüdür. "İncili „ takma adının sahibi de Avukat Sait Azmi Fevzioğlu'dur.

Hattâ Muallim Naci:

Monşer buna denmez mi jeni etmeli insaf
Pardon size arzylediğim sehvi lisandır.

Diğer bir zat:

Çıktım semayi şiirime asümanlardan,
İndi seriri nazmına bir karganın sesi.

Büyük şair ince görüşü ve keskin zekâsıyla şöyle cevap veriyor:

Humkun zekâya karşı takdiri şöyle dursun,
Taktirî bir hakaret, tarîzi bir inayet.

«Sahra» ve «Belde» de iyimser, şen gördüğümüz şair, Beyrut'ta refikasını haybedince «Ölü ve lirizmin» en güzel örneği olan «Makber'i» verdi. Hâmit, Fatma'nın mezarı başında feryatlar, çığlıklar ve inilti çıkararak muhakkak ki daha çok derinleşiyor, şairleşiyordur. Makber, bizimdir. Hayat süremince neşelerini, kederlerini, sevgilerini ortaklaşan insanlar, böyle bir felâket karşısında ancak bu kadar ağlayabilirler.

Tasavvufi halk edebiyatında Yunus Emre, ilâhileri ve nefesleriyle, Fuzulî, gazelleriyle, Hâmit makberiyle üçü bir yıldız gibi lirizmin semasını aydınlatmaktadır.

Hâmit, Rus, Balkan ve Birinci Cihan Harbine ait vatanî manzumeler de yazmıştır. Çanakkale'de kahraman Mehmetçiklerin karşısında dayanamayan düşmana «İlhanı nusret» manzumesinde haykırışını görelim.

Bildin mi haddini bugün ey düşmanı mağrur!
Ey düşmanı hayretzede, ey düşmanı mahmur
Gördün mükü Türk ordusu isterse edermiş
Alçakları, alçalmağa mecbur.

Genç şairlerin serbest nazımla yazı yazdıklarını görünce 1923 de «Sinema Şairi» başlıklı bir yazı denemesinde bulunmuş ve muvaffak olmuştur. «Hacle» de Makberde ki ağlayışların bittiği ve yeni bir hayata kavuşma tasavvurlarının başladığını görüyoruz.

«Balâdan bir ses» «Bir vâza bir mev'iza» yüksek fikirleri ihtiva eden, felsefî ve didaktik mahiyette eserlerdir.

Hâmidin tiyatro eserlerinde hâ-

kim olan vasıf, şairane yazılışdır. Eserlerini okutmak için yazmıştır. O zamanlar, sahnemiz iptidâî durumda idi. Aktörler, Ermeni ve Rumlardan ibaretti; bozuk şiveleriyle ahenktar dilimizi gülünç duruma düşürüyorlardı. Eserlerinde, duygularında coşkulu, hayallerinde yükseklik, fikirlerinde derinlik göze çarpar. Nazımda fikir birliğini, bir fikrin bir kaç mısra devam edilebileceğini muayyen kafiyelelere bağlı kalmanın mânasız olduğunu ilk olarak tiyatro eserlerinde göstermiştir. Korney'in «Le Cite» eserine nazire olarak yazdığı «Nesteren» taktiksiz, hece vezniyle yazılmıştır. Bu eserle ilk manzum konuşmayı getirmiş oluyor. Tiyatro eserlerindeki kahramanları Namık Kemal'inkiler gibi ulvî hisleri taşıyan insanlar olmakla beraber, onlar kadar basit tek cepheli değil, birbirine zıt karakter taşıyan karışık tiplerdir. Meselâ: «Tezer» basit görüldüğü halde, ruhunda fesatlık akan bis tiptir. «Eşber» İskender'e karşı aşkıdan dolayı memleketini korumaktan vazgeçirmeye çalışan kardeşi Sumru'yu ve en sonunda kendisini öldüren mert, iradeli bir şahıstır. Burada aşkla yurt sevgisi birbiriyle çarpışır. Hülâsa sahne eserlerinde fazileti göstermeyi gaye ittihaz etmiş insanî ihtirasların çeşitli cephelerini göstermek istemiştir.

Hâmit, nesir sahasında yenilik yapmıştır. Divan nesrinin seçili, bağlarla eklenen karma karışık nesrine, Şinasi'nin fikri olduğu kadar kuru, Namık Kemal'in süslü tumturaklı nesrine karşı daha mutedil, secisiz, hissî, fikrî temiz bir nesir örneği getirmiştir. Bunu «Makber» mukaddimesinde görebiliriz.

Sahne eserlerinin uzun tiraların da hitabetin en veciz örnekleri göze çarpıyor.

Genç nesil Hâmit'i tanımıyor.

- Sonu 22. ci Sayfada -

Kayseri Ağzı Kelimeler Üzerinde Araştırmalar

XI

Kâzım ÖZYEDEKÇİ
Erkek Sanat Enstitüsü Türkçe Öğ.

- 1 - Kabal : Kesim, toptan alma
2 - Kabala (1) : Kesimli bir şeyi toptan alma
3 - Kabalcı : İcarla bağa göçen kimse
4 - Kabayel (2) : Güneyden esen ılık yel, lodos
5 - Kadanmak : Gövdeyi bir taraftan bir tarafa döndürememek, kımıldatmamak
6 - Kakiç : İnsanın her zaman yüzüne vurulan ayıbı, eksik ve utanılacak işi
7 - Kalık (3) : Evde kalmış kız
8 - Kalın : Düğün başlayacağı haftanın pazartesi günü oğlan evinden kıza gönderilen düzen, cihaz
9 - Kalpanaz : Kocabaş hayvanlardan çıkan aşık kemiği
10 - Kalle (4) : Kapıska
11 - Kamanmak : Yorulup kalmak, yere yıkılmak
12 - Kandak : Yerinden kalkamayacak derecede ağır vücutlu
13 - Kanıkmak (5) : Fazla susadıktan sonra kanana kadar su içmek
14 - Kangal diken : Dikenli bir nevi bitki

- 15 - Kanık-sa-mak (6) : Gözü doymuş olmak (Kanıksamak) mak, eski iştihası kaybetmek
16 - Kannendir-mek : Su ve şerbet gibi içilecek şeylerden herkese bıkmak kadar, hayrine içirmek.
17 - Kansız : Gözü kanmak ve doymak bilmiyen, muhteris
18 - Karabacak : Sığırın celepciler dilindeki adı.
19 - Karaburcu : Kaleburcu'ndan galat. Sivri taneli ve beyaz bir nevi üzüm
20 - Karakış (7) : Aralık ayı (I. kânun)
21 - Karaman : Gün batısı rüzgârı
22 - Karamet : Birine başkasının kendisi hakkındaki sözlerine yalan da katarak söyleyip o insanı kışkırtma

- [1] Kabala : Lûgat: ucuz bedava
[2] Kabayel : Türkçe sözlük: Aynı
[3] Kalık : Türkçe sözlük ve Lâ. Eksik veya artık olan
[4] Kalle : Lûgat: Ayva ile etten yapılan bir nevi yemek
[5] Kanıkmak : Sözlük : Emniyete gelmek, inanmak
(6) Kanıksamak: Sözlük : Aynı

- 23 - Karatohum : Soğan tohumu
24 - Kardak : Halı ve kilimlerdeki dokunuş kırıksıklığı, dikişlerdeki ayni hal
25 - Karık : Boruza (*) dökmek için açılan mahsus yarıklar
26 - Karınsız : Kıskaç
27 - Karnı almaz : Başkasının yaptıklarını çekemiyen, kıskaç
28 - Karınlamak (8) : Direk veya duvarların kırılacak veya yıkılacak şekilde karın peyda eder hale gelmesi
29 - Karsamba : Kuru kalabalık
30 - Kartın : Üzerine çıkılamıyan kayalık
31 - Kartınlık : Üzerine çıkılamıyacak kadar sarp kayalık ve taşlık yer.
32 - Kasmak (9) : İğretiden kısaltmak
33 - Kasılmak : Giyilen dar elbisenin insanın kollarını serbest hareket ettiremez hale getirmesi.
34 - Kavalak : Çok kuruyup hafiflemiş olan şey
35 - Kavlak : Kabuğu soyulmuş yapıştığı yerden kopmuş
36 - Kavlamak : Kâğıt gibi şeylerin yapıştırıldığı yerden kopması, ağaç ve yara kabuğunun soyulması
37 - Kavlatmak : Bugibi şeylerin kabuğunu kopartmak veya yapıştığı yerden ayırmak
38 - Kavurga : Kavrulup çerez olarak yenen buğday
39 - Kavrurma : Unla yağdan kavbulamacı : rularak meydana gelen bulamaç
40 - Kavuşak : Yol birleşimi
41 - Kayar : At ve merkebin nalını söküp tırnağını düzelterek aynı nalı yeniden çakma
42 - Kayarlatmak : Kayar işini yaptırmak
43 - Kaypak : Sözünün eri olmayan, döneke
44 - Kaysa : Hamurun yüzünde meydana gelen kabuk
45 - Kaysalanmak : Hamurun yüzünün kabuk bağlaması, bu hale gelme
46 - Kazağı : Eskimiş süpürge
47 - Kazankup : Çocukların el top-larına, duvar dip-lerinde çukurlar kazarak oynadıkları bir oyun
48 - Kef (10) : Kaynıyan pekmez, et ve şeker kestirmesinin yüzünde hasıl olan köpük
49 - Keh : Duvar kenarı, toprak sınır
50 - Kele : Kadınların birbirlerine hitapla kullandıkları «ayol yah, hey» mânasına gelen bir harfi tarif
51 - Keli : İki tarla veya tarh arasındaki toprak sınır
52 - Kellemek : Yeniden sürgün vermesi veya kuvvetlenmesi için ağacın dallarını kesip yalnız gövdesini bırakmak
(7) Karakış : Sözlük: Kış ortası
(*) Boruza : (B.) ye bak.
(8) Karınlamak : Sözlük, Lûgat : Gemi-lerin yanyana gelmesi
(9) Karmak : Sözlük: Aynı
(10) Kef : Lûgat: El için, taba

- 53 - Kelkenez : Akbaba
 54 - Kenna : Kinâyeden galat olsa gerek yani, yerinde kullanılır.
 55 - Kepezimek : Fazla koşmadan doğan bitkinlik, çok yorgunluk
 56 - Keprem : Beşiklerin içine konan yastık
 57 - Kemişik : Yassı (yüz)
 58 - Kerçane : Kinayeli, alaylı olarak söyleme (Sözlük: kerçeme diye alıyor)
 59 - Kerme : Elin üstünde, diz kapaklarda meydana gelen kat kat kırışık kir, yüzde, el ve kollardaki pul pul ekzama, bu şekildeki sığır pisliği
 60 - Kerpiç : Sığır tersine saman karıştırılarak yapılan yakacak
 61 - Kertiç : Kertenkele
 62 - Kertilmek : Söz ve hareketlerle kendini olduğundan başka türlü satmak
 63 - Kese : Kısa kestirme yol
 64 - Keskenmek : Vuruyormuş gibi elle hareket yapma
 65 - Ketguda : Kethûda'dan, galat olsa gerek. Herşeyi bilirim. iddiasında olan her şeye karışan, ukelâ
 66 - Kevek : Kefek ' ten galat olsa gerek. Sünger taşı ve onun gibi hafif ve içi boş
 67 - Keven : Kitre elde edilen bir diken
 68 - Kevzi : Yeşil renkli ağaç biti.
 69 - Keyveni : İyi yemek pişiren kadın

- 70 - Kikirdemek : İnce sesle fıkırdı-yarak gülme
 71 - Kinne : Çocukların met oynamak için [çelik-çomak] eştikleri çukur
 72 - Kipişik : Kirpikleri yapışık ve gözü az gören kimse
 73 - Kirizlenmek : Sezdirmeden cinsi iştah ve duygu ile hareket etme
 74 - Kirmen : Elde yün eğirmeğe mahsus tahta alet
 75 - Kirpaz (Kirpas) : Kirli, uyuşuk, miskin, pinti
 76 - Kis : Marnlı toprak, kireçle kil karışık sert toprak
 77 - Kiskis : pinti, cimri
 78 - Kitkit : Kuvve-i maneviye
 79 - Kitkidi kırılmak : Kuüve-i maneviyesi kırılma
 80 - Kitmek (Kıtmak) : Çocukların aşık oynarken ellerini aşığa çok yaklaştırp onu kazanmaya çalışmaları
 81 - Kişniş : Çok ufak çekirdeksiz üzüm, kuş üzümü
 82 - Kıbal : Giyinişteki benze-yiş
 83 - Kış (11) : Bacak
 84 - Kıdık : Gerdan
 85 - Kıfır : Üzümler çiçekte iken ârız olan bir hastalık
 86 - Kıkı (12) : Koyun, keçi, deve pisliği
 87 - Kığılamak : Bu gibi hayvanların pislemesi
 (11) Kış : Sözlük : Aynı
 (12) Kış : Sözlük ve Lû. (kış) diye alıyor

- 88 - Kımramak (13) : Ayağa kalkmağa davranmak, yerinden biraz oynamak
 89 - Kincifilli : Çok süslü
 90 - Kıpıramak : Kıpırdamaktan galat olsa gerek
 91 - Kırıcı : Ufak daneli dolu
 92 - Kırık : Hovarda
 93 - Kırmıçça : Emziksiz su testisi, su küpü
 94 - Kırtıl : Bakımsız bağ ve arazi
 95 - Kıska : Dikilmeye mahsus ufak soğan
 96 - Kısık : Yediği şeyden başkasını kıskanan ona vermiyen pinti
 97 - Kıvışlamak : Hareketsiz dururken veya yatarken bir şeyin yavaş yavaş kımıldaması
 98 - Kıvıştı : Hareketsizlik ve sessizlik içinde duyulan yavaş yavaş kımıldama
 99 - Kıvrıktırmak : İsrarla acele ettirmek
 100 - Kıymık (14) : Pek küçük ve sivri tahta ve emikk parçası
 101 - Kıymıkçı : Ufak tahta parçası büyüklüğünde ve değerindeki şeyleri arıyacak kadar hâsis kimse
 102 - Kızıl : Tembel
 103 - Kızınmak : Isınmak
 104 - Koçu (15) : Gelin getirmeye mahsus araba gâfilesi
 105 - Kollama : Kol kalınlığında direk
 106 - Konak : Saçların arasında hasıl olan kepek
 107 - Konursu : Yangın kokusu

- 108 - Kopmak (16) : Koşmak
 109 - Kopuşmak : Koşuşmak
 110 - Kor : Yapılan duvardaki bir sıra taş dizisi
 111 - Kostak (17) : İyi giyimli ve çalım satan, efelenen
 112 - Kostaklanmak : Çalım satmak
 113 - Kov (Koğ) : Yerip çekiştirme, kişinin aleyhinde başkasına söz söyleme
 114 - Kovcu (Koğcu) : Birinin aleyhinde söylenen sözü ona yerleştirip, avcuna yazan
 115 - Koken : Koka, kadınların dantelâ, oya ördükleri iplik yumağı
 116 - Körduman : Sis
 117 - kösnük (18) : Pederasların aradığı ahlâksız erkek
 118 - Kössü : Köstebek
 119 - Kötelemek : Kaldırıp atmak
 120 - Kudüm (19) : Uğur, hayir
 121 - Kudümlü : Uğurlu, hayirli
 122 - Kukum : Yerinden kalkamayacak derecede ihtiyar
 123 - Kulunç (20) : İki kürek kemiği
 (13) Kımramak : Sözlük : Kımranmak diye alıyor
 (14) Kımık : Sözlük ve Lû. Aynı
 (15) Koçu : Sözlük ve Lû. Eskiden kullanılan bir çeşit gezme arabası
 (16) Kopmak : Sözlük : Aynı
 (17) Kostak : Sözlük : Zarif, kibar, güzel giyinmiş (koskos)u bizim kullandığımız mânâda alıyor
 (18) Kösnük : Sözlük ve Lû. Eş isteme zamanı gelmeş hayvan
 (19) Kudüm : Lûgat : Vuslot
 20) Kulunç : Lûgat : Bağırsaklarda duyulan şiddetli ağrı

Ömür Düşüncesi

II

*En beghude sevinç ruha teselli,
Evveli boş, ahiri boş bir âlem...
Bir kaybediş hâletidir ezeli,
Evveli boş, ahiri boş bir âlem...*

*Her lâhzada bir ebedî kaçış var,
Her perdeyi birer birer açış var;
El mülküne bir hâtıra saçış var
Evveli boş, ahiri boş bir âlem...*

Servet Dindoruk

- arasındaki adalenin
üşümesinden mey-
dana gelen adale
sertliği ve ağrısı
- 124 - Kundak : Büyük üzüm sal-
kımı
- 125 - Kunnamak : Atın doğurması
(Kurnamak)
- 126 - Kuyruklu : Yalan söylüyenler
için söylenen bir
tâbir
- 127 - Kuzuy : Kuzay
- 128 - Kuzu otu : Leylak renkli çiçek
açan bir ot
- 129 - Küllük : Kül atılan, süpün-
tü dökülen yer
süprüntülük
- 130 - Küncü : Susam tohumu
- 131 - Kürük : Yeni doğmuş mer-
kep yavrusu, sıpa
- 132 - Küsük : Manivelâ, kar yı-
ğıntısı
- 133 - Küsüklemek : Karın yığılmış hali,
küsükle kaldırma
- 134 - Kûvle : Tandırın hava deliği
(Kûle) (Devamı var)

Abdülhak Hâmit Tarhan

- Başı 17. nci Sayfada -

-Dramatik eserlerine- sahneye koya-
bilecek şekilde kısa eklemelerle ha-
reket vermek; tarihi orijinal eserle-
rin filimini almak, eserlerini bugün-
kü harflerimize çevirerek sözlüklü
ve açıklamalı ciltler vücutte getirmek
işini yetkili aydınlarımızın kalemle-
rinden bekliyoruz.

Hâmit, edebiyatımızda şekil ve
mâna darlığını yıkmış çeşitli olayları
düşünceleri, günlük intibaları, gelip
geçici hisleri şiire sokmuştur. Pastö-
ral, lirik, didaktik ve dramatik her
çeşide ait örnekler vermiştir. Hâmit'in
bu devrimciliği, Edebiyatı Cedidenin
yenilik yapmasını kolaylaştırmıştır.
Bizim için ilham kaynağı olan büyük
Şair, bir zamanlar «Karlar altında
nevbaharım ben» demiştir.

Şimdi karlar altında değil; kalbi-
mizde nevbahardır. İçimizde, bahar-
lar yaşatan bir dağ gibi yaşıyor ve
yaşayacak da!..

SITMA HASTALIKLARINA KISACA BİR BAKIŞ

Dr. Tevfik H. SUNAÇ

Kayseri Sıtma Savaş Bölge Başkanı

Geçen sayıdan devam

Sıtma hastalığının tarihi: Sıtma
hastalığının tarihi çok eski zaman-
lara kadar gider. Hippokrat 'ın İsa-
nın doğuşundan beş yüz yıl önce
aralıkla sıtma hummasının tanındığı
yazılmıştır.

1640 tarihinde Morton ve Tort'un
başkanlığı altında Çinkona tababete
sokulmuş ve sıtma (humması) diğer
hastalıklardan ayrılmıştır. Bundan
sonra 1847 de karın içi organlarında
ayrılabilir karakteristik pigmentler
bulunduğunu açıklamıştır. Bundan
sonra Virchow ve Planer muhit ka-
nında sıtma hastalığından husule gelen
pigmentler bulmuşlardır.

1880 tarihinde Laveran, insanlarda
sıtma hastalığı yapan paraziti Ce-
zayirde de açıklamıştır. Fransız or-
dusu hekimlerinden olan Laveran'ın
bu açıklamasını Fransız Tıp akade-
mesinde M. Leon Collin okumuştur.

İnsandan insana sıtma hastalığının
geçmesine ait açınlar : Çalışmalarile
tropikal hastalıkların babası ismini
alan Patrick Manson 1878 de Filaria
hastalığının sivrisinekler ile insandan
insana geçtiğini açıklamıştır. 1894 de
Patrick Manson sıtma hastalığının
insandan insana dışarda bulunan
bir vasıta ile geçebileceğini düşün-
müş ve malarya'nın insandan insana
sivrisineklerle geçeceği faraziyesini
ve özel olarak sivrisineklerin sıtma
hastalığını taşıması ihtimalini anmıştır.

1895 de Sir Ronalt Ross sıtma
hastalığının insandan insana anofel
denilen sivrisineklerle geçtiğini açın-
lamıştır.

Manson tarafından düşünülen ve
Sir Ronalt Ross tarafından sıtma
âmi'nin insandan insana anofel deni-
len sivrisineklerle geçtiği açındık-
tan sonra 1900 tarihinde Manson bir
kaç doktor ve hizmetçileriyle birlikte
enziyade sıtmalı aylarda İtalya'nın
köylerine, Ostia'ya gitmişler ve ora-
da İtalyan köylüleri, şartlarında fa-
kat tel kafes içerisinde olmak üzere
yaşamışlar ve yalnız güneş doğmaz-
dan evvel ve güneş battıktan sonra
tel kafes ile tamamen örtülü olan
yerlerinden dışarıya çıkmamışlardır.
Burada komşuları olan İtalyan köy-
lülere sıtma hastalığı yakalandıkları
halde Manson, arkadaşları ve hiz-
metçilerinden hiç birisi sıtma hastalı-
ğına yakalanmamıştır. Kendilerini
sıtma hastalığı deneyine koyarak de-
ney özvereliğinde bulunan bu büyük
adamlar sıtma hastalığından korun-
mak için ne kinin ve nede başka ilâç
almamışlardır. Manson ve arkadaşları
köylülerin yediklerini yemişler ve
içtikleri sulardan içmişlerdir. Hatta
köylülerin ağır olan işlerinin aynini
de yaparak kendilerini köylülerin
yaşama şartlarında bulundurmuşlar-
dır. Mansön ve arkadaşlarının köy-
lülerden farkı yukarda da yazıldığı
gibi tel kafesle korunmaları idi. Bu

suretle kendilerini deneye koyan Manson ve çalışma arkadaşları yalnız tel kafes ile korunmaya ve güneş battıktan sonra ve güneş doğmazdan evvel dışarıya çıkmamak suretile sıtma hastalığından korunulabileceğini isbat etmiş oldular.

Manson'un çok değerli olan ikinci deneyi şudur : Manson Roma'da sıtmalı (tersiyana malaryalı) insan kanile beslediği sivrisineklerin Londra'ya gönderdi ve Londra'ya döndükten sonra bu sivrisinekler Mansonun oğlu ile diğer bir adamı ısırttı. Gerek Mansonun oğlu ve gerek diğer adam daha önce Londra'dan dışarıya çıkmadıkları gibi sıtma hastalığı da geçirmemiş bulunuyorlardı. Kısa bir zaman sonra bunlarda sıtma hastalığı kendisini gösterdi ve bunların kanlarında sıtma hastalığı parazitleri bulundu. Bu deneyile de Manson insandan insana sivrisineklerle sıtma hastalığını nakletmiş oldu.

Özet : Laveran sıtma parazitini açınladıktan sonra Sir Ronal Ross ve Monson'un parlak açınları ve çalışmaları ile sıtma hastalığının yukarıda yazılan yönleri gerçekleşmiş oldu.

Erkek ve dişi sıtma paraziti tohumlarının (gametlerinin) birleşmelerini de önce Mc. Callum kuşların parazitlerinde (Halteridi'umlerinde) açınladı. Ve bu suretle parazitin ilkah mes'elesi de açınlanmış oldu.

Sıtma hastalığı insandan insana anofel denilen sivrisineklerin dişleri ile geçer. Sivrisineklerin çeşitleri bin beşyüze kadar çıkmıştır. Bunları bilmek, birbirinden ayırmak ayrıca bilim olduğu şüphesizdir. Yalnız 100—120 çeşit kadar olan sivrisinek (anofel) çeşitlerinin dişleri sıtma hastalığının tohumlarını insandan sıtma- lıdan alarak taşımakta ve insandan insana nakletmektedirler.

Sivrisineklerin (anofellerin) dişileri sıtma hastalığını insandan insana

nasıl nakledebilirler? Sivrisinekler (anofeller) yumurtlama yerlerinde, bataklıkların, durgun suların yüzlerinde gömleklerinden çıktıktan sonra ilk işleri cinsel ödevini sağlamaktır. Eğer ilkbaharda dikkat edilecek olunursa bir takım sivrisinek kümelerinin yekdiğerleri ile meşgul oldukları görülür. Bu suretle olan cinsel hareketlerden sonra anofellerin erkekleri bataklıklarda bulunan bitkilerin suları ile beslendiklerinden erkek anofeller bataklıklarda kalırlar. Dişi anofeller ise insan veya hayvan kanlarını emerek yaşadıklarından, insan veya hayvan aramak üzere bulundukları yerlerden uzaklaşırlar.

Sivrisinekler gözleri uzaklarda bulunan ışıkları görür. Aydınlığa doğru giderek köylerin ve şehirlerin evlerini bulurlar. Elvere girdikten sonra koku alma duyguları ile insan veya hayvanları bulurlar. Meselâ uyumakta olan bir insanın açıkta kalan yerlerini, yüzünü el veya ayaklarına konduğunu farzedelim. Sivrisinek hortumunda bulunan iğne, bıçak ve testerelerini kullanarak deriyi deler ve bir iki damla kan emmek suretile karnını doyurduğu insan sıtmalı ise kanile beraber sıtma tohumlarını da birlikte almış bulunur. Sıtma tohumlarının sivrisineklerde geçirdikleri dönemden uzun uzadıya bahsetmiyeceğim. Yalnız sıtma tohumları ilkahlarını cinsel temaslarını sivrisinek içerisinde yaparak çoğalırlar. Ve insanlara sıtma aşılayacak duruma gelirler. Bu suretle sıtmayı aşılayabilecek olan sivrisinek yine karnını doyurmak için bulduğu insanın kanını emerken bu bu defa sıtma tohumlarını sağlam insana vererek sıtma hastalığını aşılar. İşte bu suretle insandan insana sıtma hastalığı anofel dediğimiz sivrisineklerin dişleriyle geçer. Sıtma hastalığını insandan insana geçiren

başka hiç bir vasıta yoktur.

Eğer bir memlekette, bir bölgede sivrisinekler çok (özümlükle anofel çeşidi) fakat sıtmalı yok ise, sıtma hastalığı çoğalamaz. Eğer bir memlekette sivrisinekler, anofeller yok, fakat sıtmalılar varsa yine sıtma hastalığı çoğalamaz. O halde bir memleket veya bir bölgede sıtma hastalığının çoğalabilmesi için sıtmalılar ile anofel denilen sivrisineklerin aynı zamanda bulunmaları gerektir.

Sıtma hastalığını yok etme için ne yapmalı? İşte bütün medenî uluslar da olduğu gibi bizde de sıtma savaşları teşkilâtının ve özümlükle yurttan sıtma savaşı yapılmasının gayesi sıtma hastalığından kurtulabilmektir.

Sıtma hastalığını yok etmek için esas almak üzere iki taraftan çalışmak gerektir. Birincisi sıtmalılar tedavi etmek, diğeri sivrisinek yumurtlama yerlerini yok etmektir. Sivrisinekleri öldürmek te mühim bir tedbirdir.

Bu yönü özetliyeim.

- 1 — Sıtmalılar tedavi etmek.
- 2 — Bataklıkları kurutmak.
- 3 — Sivrisineklerin üreme yerlerini bularak onların yumurtlama yerlerini yok etmek.
- 4 — Sivrisinek sürülerini yerlerinde öldürmek.
- 5 — Halk'a sıtmayı ve sıtmadan korunmayı öğretmek.

Görülüyorki bu savaşın her birisi ayrı ayrı önemli ve uzun birer konudur.

Sivrisinekler nasıl ve nerelerde çoğalırlar? Sivrisineklerin çoğalma ve yumurtlama yerleri bataklıklarla her nevi durgun sulardır.

1 — Durgun sular : Her nevi durgun sular sivrisineklerin yumurtlama yerlerini teşkil eder. Meselâ herhangi bir sebeple olursa olsun, birikmiş olan durgun sular sivrisineklerin yumurtlama yerleri olur.

Halkevleri Bibliyografyası

Halkevlerine ve Halkodalarına yararlı kitapları tanıtmak amacıyla C. H. P. Halkevleri Bürosunca üç ayda bir yayınlanan Bibliyografya dergisinin gördüğü geniş ilgi sebebiyle, 75 kuruş fiatla, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarıyla Akba Kitabevinde satışa çıkarıldığını öğrendik. Okuyucularımıza sağlık veririz.

Evlerde lâzım olur diyerek saklanan sular, ağızları açık bırakılırsa sivrisinek tarlası haline gelebilir.

Bahçelerdeki havuzların sular haftada bir veya iki defa değiştirilmezse birer sivrisinek tarlası haline getirilir.

Bahçelerde her hangi bir sebeple olursa olsun biriken veya duran sular sivrisineklerin yumurtlama yerleri olabilirler.

Evlerin saçak oluklarında akıntı sağlanmazsa ve bu suretle yağmur suları bir yerde toplanırsa orada sivrisinekler çoğalabilirler.

Yaşlı ağaçların köküklerinde da sivrisineklerin çoğaldıkları görülmüştür.

Her hangi bir maksatla hazırlanarak terk olunan hendekler, kerpiç kuyuları sivrisineklerin çoğalma yerleri olabilirler.

Her ne vesile ile olursa olsun durgun sular sivrisineklerin tarlaları olurlar. (Sonu gelecek sayıda)

Dedi - Kodu ve Açık Sözlük

Orhan BENER

Açık konuşmaktan korku; bizde alelumum idâre-i maslahat zihniyetinin doğurduğu feci bir neticedir.

Birisi hakkında en müsbet delillere dayanarak bir tenkitte bulunsanız, o mecliste hemen kaşlar kalkar, can sıkıntısı izhar edilir. Ayrılıp gittiğiniz zaman (Kendileri de ekseriya gaf telâkki ettikleri duruma düştükleri halde) arkanızdan muhakkak "dedi-koducudur", damgasını yersiniz.

Umumiyetle derler ki bir şahsın arkasından söylemek doğru değildir. Yüzüne kaşı söylemelidir. Alâ. Ben de bunun aksini iddia edecek değilim. Ancak nazariyenin; tatbiki durumunu araştırınız, göreceksiniz ki yüzde doksan dokuzumuz ekseriya bu şövalyeliği göstermekten çok uzağız. Niçin mi? Çünkü, hiç birimizin asâbı yüze karşı söylenilmeğe müsait mukavemetle değildir. Hatâmız, bir aynada in'ikâs etmiş kadar berrak olduğu halde bunu hemen kabul edemez, hattâ hiç kabul etmez, ve o şahıs hakkında evvelâ nezaketsizlik, saygısızlıktan başlayarak hemen icat ettiğimiz kusur ve kabahatlarıyla bir defa; kendi kendisini tashih etmesi icabettiğini ileri sürerek bedahaten mevcut hatâmızdan kendimizi müberra kılarız.

Dikkat ederseniz hepimiz yekdiğerimizle temaslarımızda daima ilk önce estetik bakımdan, yapılarıımıza göre, iyi veya fena bir tahassüs sahibi oluruz. Meselâ: Konuşurken muhatapımızın mütemadiyen kollarını sallaması sinirimize dokunur. Veya cümlelerinde; meselâ - ondan sonra, böylece - öyle ise - kelimelerinin kulak tırmalayıcı tekrarına rastlarız. Ama

nezaketen ona bu kusurundan bahsedemeyiz. Hattâ samimiyetimiz ilerlediği zaman bile. Çünkü kırılacağını tahmin ederek susarız. Ve bu gayri tabii hal belki bir cesur (Patavatsız demek telâkkilerimize daha uygun düşer) çıkıpta onu ikaz edinciye kadar devam eder.

Bir topala senin topallığın var bunu düzelt; bir köre sen körsün şu gözlerini açtır, demek, şüphesiz abestir. Ama dimağı işlemeyen bir adamın kör görüşlerine itiraz etmek yerinde bir hareket olur.

Demosten'in hitabette eşsizlik zirvesine ulaşabilmesi için olgun ve kesif bir halk kütesinin daha ilk kürsüye çıktığı gün onu yuhalarla karşılamaları kâfi gelmiştir. Halkı; haklı olarak, onu bir koyun sürüsü gibi dinlememeğe sevk eden saik şuydu: Demosten kekeme idi. Sesi kısıktı. Konuşurken bir omuzu mütemadiyen inip kalkıyordu. İlâveten sözlerinde bir manâ mantık ve ittirat yoktu.

Aylarca tavana asılı bir kılıcın ucu Demosten'in oynayan omuzunu tehdit etti. Çakıl taşları ağzında, sürçen dilini ezerek rekâketle mücadele etti. Ve sahil boyundaki cesim kayalar onun uzun tirâdlarına muhatap oldu. İradenin yenemeyeceği ne var? Hepsinin yendi ve Çiçeron, Demosten'in hitabette eşsizlik zirvesine (kendisi ile birlikte) erişmiş olduğunu itiraf etti.

Hepimiz müsbet delil, kâfi ikna kudretine sahip oldukça patavatsız olmak yoluna girebilsek bir çok yanlışlık ve hatâların önüne daha başında geçmiş oluruz.

Nezaket, riya'nın perdecisi olmakta devam ettikçe kusurlarımızı görmek ve onu açığa vurmak imkânsız olacaktır.

Toprağın İçindeki Toprak'tan

KÖKLER KONUŞUYOR

İbrahim Zeki Burdurlu, "Toprağın İçindeki Toprak,, isimli toprağın içindeki canlı ve cansız hayatı şiirleştiren uzun, manzum bir destan yazmıştır. On bölüme ayrılan bu eser, ayrı ayrı bölümlerde değişik konuları kendi özelliği içinde işlemektedir. Yakında kitap halinde yayınlanacak şiirden bir parçayı okuyucularımıza sunuyoruz.

I

Bir Ağaç Kökü

Benim de nasibim varmış dünyada
Nasıplerim benden dallara geçer;
Dallar yeşil yeşil baktıkça candan,
Ben içerim, dallar içer, renk içer.

İçim karış karış toprağı bilir,
Dışım dal dal gider yaprağı bilir,
Yaprak günüş denen dudağı bilir,
Öpüşleri topraktan rengime göçer

Yağmur uyku gibi bürür tenimi,
Dalda susan çiçek sürür tenimi,
Meyvamda binbir renk görür tenimi,
Ben içerim, dallar içer, renk içer.

II

Bir Sebze Kökü

Bir mevsime sığın ömrüm,
Bir mevsimde gelir gider;
İşte hayat, işte ölüm,
Beni yeşiller terkeder.

Burda saf saf komşu kökler
Her birinde bir hız bekler,
Açınca ellerini yer,
Bir istek boy atar renk renk.

Her şey mevsimle güzelken,
Şen bahçede gelişir ten,
Derim güne daha erken,
Gün bekleyin bekleyin der.

Gözüm sizler çiçek açar,
Bir çiçeğim göğsüme yar,
Derken sebze olur kaçar,
Umut beni tutar renk renk.

HAK VE VAZİFE

II

Rıza SEMBOL
Ürgüp Sorgu Yargıcı

Bundan evvelki yazımızda haktan bahsetmiş vazifeyi bu yazımıza bırakmıştık.

Vazife, insanların birbiri hakkında yapmaya veya yapmamaya mecbur olduğu şeylerdir. Hak ve vazife daima karşılıklı olur. Karşılığında hak olmıyan vazife ve vazife olmıyan bir hak tasavvur olunamaz. Her fert başkalarının can, mal ve namusuna her hangi bir taarruzda bulunmak, ondan kaçınmak ve sakınmak vazifesile mükelleftir. Buna mukabil kendisinin de can, mal ve namusuna taarruz edilmemesini beklemekte hakkıdır. Her fert diğerinin hürriyet ve temellük hakkına riayet vazifesile ödevli olduğu gibi diğerlerinden dahi böylece kendi hürriyet ve mülkiyet hakkına riayet edilmesini istemiye hakkı vardır.

Şu halde birinin hakkı diğeri için, diğerinin vazifesi dahi onun için bir hak teşkil eder. Bununla beraber hak ve vazife daima yekdiğerinin aynı ve misli değildir.

1 — Satışlarda satıcı ile alıcının, icar işlerinde kiraya verenle kira edenin yekdiğerine karşı haiz oldukları hak ve vazife yekdiğerinin aynı değildir. Satıcı, satılan şeyi satın alana teslim mecbur olup alıcıdan ise satılan şeyin bedelini istemek hakkına maliktir. Alıcısında vazifesi sattığı şeyin bedelini satana vermek hakkı da satılan şeyin teslimini satandan istemekten ibarettir.

2 — Biri hakkında iyi veya fena düşünmek hak ve vazife gibi karşılıklı olamaz. Bu vazifelerin bir kısmı bir fiili yapıp yapmamak gibi maddi ve bir kısmı da bazı temenni ve his gibi sırf vicdanî ve manevidir. Mese-lâ fukaraya sadaka vermek ahlâkî bir iştir. Zenginlerin fukaraya yardımında bulunması, hayır cemiyetlerine teberrü yapmaları gayei âli bir haslettir. Fakat hiç bir fakir hiç bir zenginden hak olarak sadaka istemeyeceği gibi o zengin kimse de fukaraya sadaka vermediği için cezalandırılmaz. Ancak bunu yapmıyan tamahkâr zenginleri ahlâk takbih eder. Keza hiç bir kimsenin saadet haline haset etmemek ve bütün hemcinsi için iyilik esenlik istemek, yalan söylememek, dedikodu dinlememek ve fenalık düşünmemek, ahlâkî ve insani bir vazifedir. Fakat hiç bir kimseye sen bana hayır dua et ve benim halime haset etme ve saire demeye diğerinin hakkı yoktur. Bunların yapılmasında veya yapılmamasında karşılık olarak hakta yoktur. Bu vazifeler insanın bizzat kendi nefsine ve vicdanına karşı olan manevî vazifelerdir.

Maddî vazifeye gelince: İnsanın diğer insanlara ve topluluğa karşı olan vazifeleridir ki bunlarda kimsenin hayatına ve iffetine tecavüzde bulunmamak, kimseye iftira etmemek, kimsenin malını çalmamak ve saire gibi şeylerdir

• Maddî ve manevî vazifelere insan-

Raşit Bener'in Otuzuncu Meslek Yılı Jübilesi

Ferdi Fahir

Bir Cumartesi günü.. Lisenin öğretmenler odasında bir kaynaşma var.. Okulun bütün öğretmenleri, Vali, Belediye Reisi, Parti erkânı ve memleketin ileri gelenleri toplanmış neş'eli neş'eli konuşuyorlar. Biraz sonra Lisenin genç ve enerjik Müdürü Reşat Oğuz ayağa kalkıyor ve topluluğu selâmlıyarak bir hitabede bulunuyor. Hitabe alkışla sona eriyor...

Şakaklarına, yılların kır serptiği bir hoca, bu konuşma sırasında, oturduğu sandalyede, eziliyor gibi... Hitabe-yi müteakip öğretmenlerden Kemal Ülkücü bir monografi okuyor. Millî Eğitim Bakanlığınca beğenilip alınan eserden bahsediyor.

Köşede oturan, yılların çizgilediği yüzün, alnın sahibi ve o yılların hatırasını aynı zamanda saçlarında görmüş teller halinde taşıyan hoca, yerinden ağır ağır doğruluyor ve ayağa kalkıyor... Hafif bir öksürme.. Belli ki

lar çok eskiden beri kendilerini bağlı saymışlardır. Bu itibarla hukukçularımızın dediği gibi ahlâkî vazife ve kaideler, topluluğun manevî müeyyidesinden kendini kurtaramaz. Bazen cemiyetin manevî müeyyidesi hukukun maddî müeyyidesinden daha kuvvetli olabilir. Bunun içindir ki topluluğu teşkil eden fertlerin çokluğu ahlâkî vazifelere daima riayet eder görünürler.

heyecan içinde.. Yüzünde, biraz önce uçan penbeliğin yerinde, hafif uçukluk var.. Sesi titriyerek çıkıyor... Gözlerinde buğulanmış bir nemlik var.. Gözler, konuşan insanda.. Biraz sonra başlangıçtaki hafif tutukluk ve kısıklık gidiyor ve konuşma, konuşanın kendine has üslup ve ifade tarzına avdet ediyor. Sözüğü güzel bağlıyor.. Ve alkışlanıyor...

Buraya mahsusen çağırıldığı aşıkâr olan davetlilerin ve ordakilerin hepsi birer birer el sıkıyor. O, mütebessim bir çehre ile el uzatıp, hafifçe bir reverans yaparak el sıkma esnasındaki sözlere "teşekkür ederim," le cevap veriyor.

Otuz yıllık meslek hayatını dolduran Raşit Bener, oğün cidden bütün ömrünün en mes'ut dakikalarını yaşamış olmanın verdiği sevinçle neş'eli ve bahtiyardır.

Yolda karşılaştık ve selâmlaştık. — Nerdeydin bire evlât diyor okadar arattık, tarattık ele geçmedin..

Elini tutuyor ve

— Çok müteessirim hocam. Haberi çok geç aldım bununla beraber toplantının mânevi havasında ben de vardım diyorum. Çok fena bir şanssızlık eseri olarak oğün bu toplantıda bulunamamıştım. Fakat bir öğretmen arkadaşın dinlediğim sözleri, manza-

rayı gözümün önünde tecessüm ettirdi...

Binaenaleyh yukardaki müşahedeye ait sözler hep o arkadaşımıdır...

* *

Bir meslek ki ulu bir ağaç..
Yapraklanır, gölgesinden;
Çiçek açar, kokusundan;
Meyva verir, lezzetinden,
ululuğa erişmek isteyen herkes faydalanır... Toprakta yaprağa, güneşte meyveye, çiçekten lezzete kadar, herşeyi zamanın kına gibi toz edici darbeleri altında, topluya topluya, biriktire biriktire elde ettiği bütün özleri bu ağaç, başkası için faydalı gıda haline ifrağla ömür çürütür...

İşte hocalık ve işte hoca...

* *

Raşit Bener, otuz yıl kendini, kendinin faydasından çok, başkalarının şahsî hizmetine vermiş ve yıllarını bu uğurda harcamış bahtiyar bir hocadır.

Çeyrek asrı aşan bir hizmetin yorgunluğunu ve yıpratıcılığını nasiyesinde derin izlerle taşıyan genç ruhlu bu hoca, her feragat sahibi fedâkâr öğretmen gibi, yurda aydın genç yetiştirmiş olmanın ve onların kadir bilirliliğine güvenmenin tesellisi ile avunuyor ve memnun bulunuyor... Çalışma aşkını bugün de, otuz yıl öncesi, gibi muhafaza eden hocayı, öğretim yolunun eli ışıklı bir uzvu olarak selâmlar ve daha nice başarılı yılların jübilesine yetişmesini dileriz.

Raşit Bener, 1305 te Seydişehirde doğmuştur. İlk tahsilini Konyada, orta tahsilini Halep'te, yüksek tahsilini İstanbul darülfununda yapmıştır. Yurt hizmetine, Umumî Harpte vatan müdafaasile başlamış gerek bu ve gerekse İstiklâl savaşında bilfiil hizmet görmüş ve madalyalarla taltif edilmiştir.

Maarif mesleğine Konya Muallim Mektebi Tabiiye öğretmenliği ile girmiş, birçok oraokullarda, liselerde, enstitülerde orman okulunda tabiiye, fizik, kimya okutmuş ve Millî Eğitim ve okul müdürlüklerin de bulunmuştur.

Raşit Bener, cemiyet hayatında da çalışmış, Muallimler Birliği, Gençler Birliği, Çocuk Esirgeme Kurumu reislik ve Halkevlerinin muhtelif kolları başkanlıklarında bulunmuş ve o yerlerin gazetelerinde bir hayli yazıları çıkmıştır. Basılmıya hazır birkaç eserinde de sahibi bulunan Raşit Benerin, «Tabiat bilgisi sözlüğü» adlı eseri, bundan birkaç ay evvel Millî Eğitim Bakanlığınca beğenilmiş ve kendisine bir takdirname ile birlikte kitabı «Üniversite kütüphanesinin de müte-hassısların müracaatine yardım edilmek üzere muhafaza edileceği», bildirilerek bir miktar para da gönderilmiştir.

Kendisi halen Lisemizin Tabiiye öğretmeni, Halkevi Dil - Edebiyat Kolu Başkanı ve Erciyes'in, Halkevi adına, imtiyaz sahibi bulunmaktadır. İki yetmiş erkek olmak üzere üç çocuk babasıdır.

Kendisinde uzun ömürler ve mutlu yıllar dileriz.

KİTAPLAR :

Edebiyatımızda Atasözleri

Hikmet DİZDAROĞLU
Burdur Ortaokulu Türkçe Öğ.

Edebiyatımızda atasözlerine ait ilk eserin yayınlanması, birasır öncesine varır. Fakat, edebiyat tarihlerimiz Şinasi'nin *Durûb-u Emsal-i Osmâniyye*' sini, bu yolda yazılan eserlerin ilki sayarlar. Bu hükümde, aynı derecede, doğruluk ve yanlışlık vardır. Atasözleri, aslı bozulmadan, en güzel ifadelerini, ilk, defa, Şinasi'nin eserinde bulmuştur. Bu bakımdan hüküm doğrudur. Yanlışlık şuradadır. Atasözlerinin bir cilt halinde yayınlanması, Şinasi'nin eserinden tam 18 yıl öncedir. Bu, Edirne'li Hıfzı adlı bir şairin *Mazume-i Durûb-u Emsal*' idir ki, 1845 yılında çıkmıştır.

Fakat bu kitabın edebiyat tarihi bakımından bir değeri yoktur. Hıfzı, Türk atasözlerini *Hikmet-âmez makaal* olarak kabul etmekle beraber, o hikmetleri ancak muhafazaya yarayan veya tebliğe hizmet eden türkçe sözleri *Pejmurde kelimat ve binizam tâbirat* addettiği için, bu kıyafetle yüksek mahfillere girmelerine gönlü bir türlü rıza gösteremiyor; binaenaleyh onları *akmeşe-i ziba-yi binazir* ile süslediğini, göğsünü gere gere söylüyor. Bu hal, pek tabii umulan sonucunu vermiyor; *Manzume-i Durûb-u Emsal*' in çıkmasıyla unutulması bir oluyor. Denebilir ki, eser, kendi kaderini tayin etmiş, başka bir ifade ile, bu kaderin kaatili olmuştur.

Atasözlerimiz, Hıfzı'nın elinde, çok tuhaf bir şekle girmiştir. Şu iki ör-

neğe bakınız: Biz „ Pişmiş aş soğuk su katma. „ deriz; Hıfzı'nın dilinde bu sade ifade, katmerli bir karabet olur.

Taam — 1 puhte âb-ı serd katma
“ Aç ayı oynamaz, „ 1 :

Gürsüne hırs oynamaz meşhurdur. diye, bir muamma haline sokar ! İşte bu yüzden, Hıfzı'nın *Manzume-i Durûb-u Emsal*' inin haklı olarak' edebiyat tarihlerimizde adı geçmez.

1845 den bu yana, bu alanda yazılanların sayısı, azımsınmayacak dereceye bulmuştur. Bilhassa Halkevleri yayınları toplamı, gittikçe kabarmaktadır. Umulur ki, yurdun çeşitli bölgelerinden derlenen atasözlerimiz, ileride, sentetik bir esere kaynak olsun.

* *

Atasözlerimiz hakkındaki son tetkik, Türk Dil Kurumu tarafından yayınlandı

(1) Sayın Dehri Dilçin tarafından hazırlanan eser, 700 kadar cönk ve 900 kadar divan edebiyatı mahsulünün irdelenmesiyle meydana getirilmiştir. 30 yıllık bir çalışmanın verimini teşkil eden „ Edebiyatımızda Atasözleri „ - genel olarak - edebiyatımızda divan ve halk edebiyatlarında, atasözlerinin gelişmesini

[1] Edebiyatımızda Atasözleri, Dehri Dilçin, İstanbul, 1945, Sh: 220, 1. kitap

inceliyen bir girişle , bu ata yadigarlarının halk edebiyatı mahsüllerinde görülen örneklerinden, ve nihayet, Atasözleri dizimiyle sözlük bölümlerinden ibarettir. Önsözden anlaşıldığına göre, " Edebiyatımızda Atasözleri ", iki kitap halinde düzenlenmiştir: " Birinci kitap, sadece halk (saz) şairlerimizin öğüt verme maksadile kaleme almış oldukları 25 destan ile 3 destan parçasını ve 13 koşmayı içine almış bulunuyor. İkinci kitap, gerek divan edebiyatı mahsüllerinden ve gerek halk edebiyatı verimlerinden atasözleri mahiyetinde olmak üzere topluyabildiği bütün malzemeyi ihtiva edecektir. ", Yazarın, destan sayısını 28 göstermesine rağmen biz, 27 destan saydık. Şu halde ya tertip veya sayış hatası olarak 28 gösterilmiştir.

Tetkikin en güzel taraflarından biri, şimdiye kadar ismini duymadığımız saz şairlerini - bir destan veya bir koşma ile de olsa tanıtmıştır. Saburcuoğlu, Mengüşü, Şikâri, Mevcî Medumî, Refiki, Yesarî, Mestî, Dervişî, Rahmî, Nailî, Vasîf, Hüznî gibi saz şairlerine ilk defa bu tetkikte rastlıyoruz. Şüphesizki, bir koşma, yahut bir destanla bu saz şairlerini tanımağa imkân yoktur. Hemen hepsi de XIX uncu yüz yılda yaşadıkları halde, hiçbirisi hakkında kesin bir bilgimiz yoktur. Bunun için birer mazumelerini - bu vesile ile adlarını - unutulmaktan kurtarmak halk edebiyatı adına, bir kazanç sayılmalıdır.

" Edebiyatımızda Atasözleri ", nin bu meziyeti yanında, daha fazla faydalanmağı sağlamak için, şu bir kaç noktanın da bulunmasını çok isterdik,

1 - Bibliyografya Her sayfada bu eksiklik veya ihtiyaç, kendini hissettirmektedir. Hayat ve şahsiyetleri hakkında bilgimiz olmayan ve şimdilik daha fazla bir şey elde edilme-

sine imkân bulunmayan saz şairleri hariç, ötekiler için, kısa bibliyografyalar faydalı olurdu. Halk edebiyatı tetkiklerinin bir elden, toplu ve sistemli yapılmadığı memleketimizde bu, faydadan da ileri bir şey, bir zarurettir. Bir iki örnek verelim.

23 üncü sayfada adı geçen Erzurum'lu Erbabî hakkında, yazarın ifadesine iyice dikkat edilmezse, hiçbir şey yazılmadığı anlaşılabılır. Halbuki, başta " Erzurum Şairleri ", olmak üzere (Bk: Sh: 85), bir kaç yerde Erbabî'ye dair malûmata rastlarız. XIX uncu yüzyılın şöhretli saz şairlerinden Kalecik'li Mir'ati için de durum aynidir. " Bu pek zarif ve kudretli şair ", in bir nefes'i, iki atasözü ve bir taşlaması, Ahmet Talât Onay'ın " Halk Şairlerinin Şekil ve nev'i ", nde çıkmıştı. (Bk, Sh. 114,115,114) Başka eserler de ondan ya örnekler almışlar veya kısaca bahsetmişlerdir. (Bk. İsmail Habip Sevük, edebiyat Bilgileri, Sh. 228; Ahmet Talât Onay Âşık Tokatlı Nuri, Sh: 9,10,11,262,302) XIX uncu yüz yılın ikinci yarısında yaşadığı sanılan Hâkî'nin bir mütezadına, yine A. T. Onay'ın (Türk Şiirlerinin vezni " nde rastlıyoruz. (Bk: Sh: 221.) ", Tab'an mizaha mail zarif, nüktedan bir zat ", olan Kadri'nin bir koşması yukarıda adı geçen kitapta yayımlandığı gibi (Sh 169-170) " Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i ", nde de adı geçen (Sh. 10,72,) dertli çıraklarından Figani'nin, Dertli hakkındaki her yazıda sözü edilir. Niksar'lı Bedri'den de, yukarıki tetkiklerden başka, Sadettin Nüzhet Ergun un " Türk Şairleri ", nden (C:11,Sh: 760-761) bahsedilmiştir.

Bazı bibliyografyalar da çok noksan. Meselâ Sümmani, ye ait yalnız Haşim Nezihi'nin broşürü zikredilmiş. Halbuki, Narman'ın Sami Kale köyünde yetişen bu çok değerli saz şairi hakkında, bu güne kadar, beş eser yayınlanmıştır. Haşim Nezihi'nin

KATI YAKACAKLAR

Mübeccel GÖKHAN
Bez Fab. Kimya Laboratuvarı
Baş Laborantı

Yanmasile faydalı bir ısı meydana getiren bütün cisimlere, yakacak ismi verilir. Yakacakların esasını karbon teşkil eder.

Yakacaklar üç büyük kısma ayrılmıştır. Bunlar da :

- 1 — Katı yakacaklar.
- 2 — Sıvı yakacaklar.
- 3 — Gaz halindeki yakacaklardır.

Bütün bu yakacaklardan ayrı ayrı bahsedecek değilim. Esas mevzuum olan katı yakacaklardan burada bahsetmeyi lüzumlu buluyorum

Katı yakacaklar : 1 - Antrasit,

ki, bunların en yanlışı ve en kötüsüdür. Âşık Kerem'den Karacaoğlu'na varıncaya değin, en malûm parçalar Sümmani'ye isnadedilmiştir, Bu konuda hazırlamakta olduğumuz monografide, bu yanlışıkları etraflı şekilde açıklamaktayız.

2 - Sözlükte, metinlerde geçen ve halk ağzına ait olan bazı kelimeleri bulamıyoruz: Karaman'lı Gufranî'nin destanındaki "Bük," (104), Mestî'nin nasihat destanında gördüğümüz «zerrak» (111), ve anlamı ancak karine ile anlaşılabilen «ır» (116) gibi.

3 - Atasözleri Dizini ", nin hangi esasa göre hazırlandığı ilk bakışta anlaşılamıyor. Ne kafiye sırası, ne de şair adları göz önünde bulundurulmuş. Yazar, kendisi ve okuyucu için güç bir usulü uyguluyor. Aynı koruya ait başka başka şairler tarafından söylenmiş atasözleri, sıra ile yazılmış. Bunu hazırlamak, şüphesiz ki, yorucu bir iş. Fakat, bu atasözlerini metinde aramak gerektiği zaman sayfa numarası komadığı için, okuyucu kakımından da güç oluyor.

2-Taş kömürü, 3-Esmer kömür, 4-Liğnint, 5-Turp teşkil eder.

Kahve renkli genç kömürler (Liğnint) :

Kahve renkli kömürler daha az kömürleşmiş olup, liğnince zengindirler. Taktirlerinde asitli destilât verirler. En mühimi aset asididir. Muhtelif devirlerde teşekkül eden kahve rengi kömürlerin karakteristik hassaları birbirine uymaz. Kahve rengi kömürlerde fazla rutubet bulunması ile diğerlerinden ayrılırlar.

4 - Yüzlerce eseri irdelemek zahmetine katlanan tetkikçiden, kitaba bir fihrist eklemesini beklemek hakkımızdı. Herhangi bir manzumeyi veya şairi aramak için, sayfaları çevirmek zorunda kalıyorsunuz.

* *

Yukarda işaretlediklerimiz, eğer yapılmış bulunsalardı, değerli tetkikçinin geniş kültürü karşısında, nihayet, kitaplar arasında, hoş giden bir gezinti olacaktı. Fakat yine, aynı şeyler, ölçüyü ve sınırı aşmadıklarından, eserin değerini azaltacak bir âmil olarak gösterilemezler. Çünkü " Edebiyatımızda Atasözleri " nin her sayfası, engin bir emeğin mahsulü olduğunu göstermekte, bizi, severek - aynı zamanda faydalandırarak-kendisine bağlamaktadır. Bu verimli sonuçtan dolayı, Türk Dil Kurumu'nu, ve, " Çankırı Halkıyatından Hikâyeler ", yazarı sayın Dehrin Dilçin'i kutlarız. İkinci cildin bir an önce yayınlanmasını beklediğimizi de burada işaret edelim.

Yeni çıkarıldığı zaman 40-60 % rutubet olduğu halde, havada 10-20 % e inebilir.

Yaşlı, siyah ve hakiki taş kömürleri:

1. inci veya 11. inci tabakalarda yani Mezoik ve Palazoik, jeoloji devirlerinde bilhassa Sillur, Devon, Karbon, Perm, Triyas, Jura, Tebeşir devirlerinde bilhassa en fazla karbon devrinde teşekkül etmişlerdir. Bu sebepten, bu devir karbon devri ismini alır. Kapalı taktirleri esnasında siyah kömürler, kahve rengi kömürlerin aksine olarak baziktirler. (Amonyak ve başka organik baziklerdir)

Kömürlerin teşekkülü :

Bazı bilginler, siyah kömürlerin, kahve rengindeki kömürlerin daha fazla kömürleşmesinden meydana geldiklerini, hattâ Turp'un Antrasite, saf karbona (grafit) kadar kömürleştiği fikrini ileri sürüyorlar. Bu nazariyeye " Transformasyon nazariyesi " denir.

Bu nazariyeyi, Alman alimlerinden Gumbel ve Poyonie bulmuştur. Alim Donath siyah ve kahve rengi kömürlerin, muhtelif cins bitki topluluklarından meydana geldiklerini ileri sürmüşlerdir. Kahve rengindekiler Liğ-nince zengin, siyahlar ise çok fakir veya hiç liğnini olmıyan bitkilerden hasıl olduklarını ve aynı zamanda kahve rengi kömürlerin, uzun zaman zarfında dahi siyahlara inkılâp edemeyeceğini söylüyor. Kömürler, bilhassa bitkilerin selüloz kısmının kömürleşmesiyle meydana gelmiştir! FISCHER ve SCHRADER nebatlardaki liğninlerin kömürleşmesiyle husule geldiğini, selüloz kısmının kömürleşmesiyle husule gelmediği fikrini ileri sürüyorlar. Bu kömürleşme, bitkiler evvelâ sular, sonrada yer tabakaları altında kalarak kendi oksijenleri bitinceye kadar kendi kendilerini okside ederler. BERGUIS de bu oksitlen

menin exotermik olduğu ve her atom oksijen için altı gr. karbon sarfedildiğini ve oksijenin hitamından sonra fazla karbonlu maddelerin kaldığını ileri sürüyor.

Turp :

Menşei bitkisel olan bu kömür, cins itibarile liğnitlerden daha aşağıdır. Rengi esmer olup, teşekkülü yavaş yavaş rutubetli, soğuk yerlerde olup üst görünüşleri yosuna benzer. Sonra lifler haline gelir sıkışır. Fakat bu teşekkül, durgun suların bulunması ve ışsız bir yerde, fakat çok sulak ve sıcaklığında 6-8 derece olması şartile husule gelir.

Turp, % 80 ne kadar su ihtiva edebilir. Fakat havada kurutma ile % 20 ye kadar inebilir. Yanarken fena bir koku ile yanar. Karbonlaşmış Turp % 78 karbonu ihtiva eder.

Liğnit :

Uzun zaman ve derin yer altında kalan bitkinin fosilleşmesiyle husule gılmışlerdir. Huy ile Turp arasında bir yakacak olup, selülozu ihtiva etmez, Turp'a nazaran karbonu da fazladır. Bu kömürler, ikinci ve üçüncü devirlerde husule gelmişlerdir. Teşekkül zamanına göre : Genç, yaşlı liğnit isimlerini alırlar. Liğnitler çok değişik görünüşlerde bulunurlar. Yeşilimtrak lif, yahut keçe halinde koyu siyah renge kadar giderki, bu arada Huy'a yaklaşır. Kırıldığında esmer bir toz halinde kalır. Siyah kömüre benzemez. Taktir artığı asitlidir.

Dört cinsli liğnit vardır :

	Kalori kudreti
1 — Xyloit	2500 kgr. / Cal.
2 — Esmer liğnit	—
3 — Siyah „	300-600 kgr. / Cal.
4 — Yağlı veyahut bitumlu liğnittir.	500-600 „ „
	(Sonu sayfa 38 de)

Şerife Soykan'ın

Birinci Dünya Savaşı Destanından Birkaç Parça

Dağlar kantar olsa âlem tartılmaz

Seferberlik dendi kimse kurtulmaz

Madenimiz paktir hile götürmez

Aman hil (e) etmeyin din kardaşları.

Küheylânlar kişir kişir kişiyor

Gümüş cezvelerde kahve pişmiyor

Oturupta beyler kahve içmiyor

Aman gayret edin din kardaşları.

Kum tipisi koptu, görünmez otlar

Bunda sefil oldu küheylân atlar

Çarpını çarpını kalmaz takatlar

Yetişin imdada din kardaşları.

Bunda yiğit olan çıkar meydana

Buna kavga derler, çok ağlar ana

O sırma bıyıklar boyanmış kana

İmdada yetişin din kardaşları.

Aman hey kardaşlar yolca gidelim

Ölürsek te bu yollarda ölelim

Tanrımızdan bir mükâfât alalım

Aman dostum bunda ikram kıl bize

Ol melekler hürmeti'çin sen mükâfât ver bize.

Cephaneler yükleniyor katıra

Türk askeri el eyledi satıra

Ana, baba, evlât gelmez hatıra

Koç gibi meydanda dönenlerdenik

Din, vatan uğruna ölenlerdenik.

Çadır ayağına vurdular kazık

Çekilip geliyor erzakı azık

Yaratan bilir ki feyliniz bozuk

Aman doğru tutun din kardaşları.

Isıya bunaldık yeller esmiyor

Martine el vurduk, tetik basmıyor

Feyliniz bozak ki kılıç kesmiyor

Aman doğru tutun din kardaşları.

Dünyayı dolaştık Yemen'den Hint'ten

Dirliğimiz azdı kirinen bitten

Yağı ayırt eden, yoğurttan, süttten,

Gene de sen hürmet eyle yarabbi.

MUSTAFA BAYHAN

İle Bir Konuşma

Kâzım ÖZYEDEKÇİ

Uzun bir boyun geniş omuzları üzerine konmuş büyükçe bir baş. Yassı yüzün yuvarlak yanakları arasında kalmış, geniş delikli, yassı bir burun. Kesik siyah saçların sınırlandığı, güngörmüş kahr çekmişlerde görülen derin çizgileri taşıyan parlak, geniş bir alıp. Enli siyah kaşlar altında sâfiyet taşıyan çevik bakışlı siyah gözler. Sırtta kaba kuşaştan bir ceket. Bacakta tefecik şalvar. Ayakta, örgülerinin iriliği ve siyah yemeninin rengile tezat teşkil eden beyaz yün çorap... İşte Akkışlalı halk şairi Mustafa Bayhan... Görüşü ile tam bir Anadolu çocuğu ve bir pehlivan tipi.

Daha önceden adını kendisinden işittiğim ahabla beraber benim bulunmam ihtimali olan yerlere bakmaktan dönüyorlarmış, Ah babımın "İşte Mustafa Bayhan," demesini beklemekten teklifsizce "Hoşgeldin şair," dedim ve kalın parmaklı elini sıktım. Elim, avcunda sanki kayboldu Teklifsiz halim galiba hoşuna gitmiş, tahminini yadırgatan bir manzara ile karşılaşmış olmalı ki memnun görünüyor, parlak gözleri, neş'eli çocukların gözlerinde okunan sevinç lem'alarıyla gülüyor gibiydi. Tek arzusu olduğunu söylediği deyişlerinin bastırılıp adının tespit edilmesi mutluluğuna sanki kavuşmuş gibi bir hali vardı. Halkevine hep beraber geldik. Yolda kendisine deyişlerinin ne kadar olduğunu sormuştum. Koyun cebinden çıkarttığı ortasından katlı defterini göstererek şimdilik bu, do-

lu,, demişti. Şöyle karşı karşıya oturduk ve konuşmaya başladık. Konuşurken dikkat ediyorum halinde her Türk köylüsünün boynu kıravatlı gördüğü kimselere karşı daima gösterdiği çekingenlik ve Türk köylüsünün bozulmamış, su katılmamış o hürmet-kârlığı ve mahcubiyeti var. İki kaşının arasında kabaran ter taneciklerinin, sıkıldığı söz istemiyen incileşen alın dillerile, onun imtihan odasında bulunan bir öğrencinin taşıdığı ruh halile eziliyor gibi olduğunu farkettim ve bir sigara uzatarak;

— Yak bakalım bir tane şair dedim. kullanmadığını söylüyerek içmedi. Hâlâ sıkılganlığı üzerinde. Defteri elinden aldım, şöylebir karıştırdım ve gelişi güzel parmağıma takılan bir sayfadaki deyişi sökmüye çalıştım.

— Bey dedi benim yazdığımı ancak ben okurum. Müsaade edersen ben okuyum.

Bu sözlerle kendisince muhatabını "okuyamazlık," la itham etmiş olanların duydukları endişeye düşmüş olmalıki, lâfının hemen arkasından yine o sıkılgan halile:

— Yazım bozuk, okunaksız da ondan demiye lüzum hissetti:

Hakikaten yazısı okunaksızdı. Nihayet defteri kendisine uzatarak:

— Peki Bayhan sen oku da dinleyim dedim. Sayfaları karıştırırken belli ki kafasındaki "Acaba evvelâ hangisini okusam?," istifhamına cevap da arıyor.

— Bayhan dedim dur, evvelâ nerele olduğunu yazıyım, sonra deyişle-

rini dinleyim olmaz mı? Memnun oldu ve

— Peki nasıl arzu ederseniz. Ve terceme-i halini kısaca anlattı. Gümüşanenin Poküt köyünde 1320 de doğmuş. Babası Cihan harbinde Kafkas cephesinde kalmış. Anası da kendisi çok küçükken okumuş. Memleketlerini ölmüş basmış. Oniki yaşında iken muhacir olarak ayrılmış.

Buraya gelince derin bir göğüs geçirdi. Belli ki eski günler gözünün önüne gelmiştir. Küllenen bir yarayı deşlemek istemiyerek ona hiç bir şey sormadım sadece devam etmesini isteyen bir vaziyette başım önümdeki kâğıdı eğik olarak bekledim. Biraz böylece kaldık. Nihayet.

— Macir (muhacir) deyişimde de bunları anlatmaya çalıştım diyerek defterin sayfalarını karıştırmaya başladı.

— Bayhan dedim hayatının yazılmasını bitireyim de ondan sonra oku olmaz mı?

Sessiz bir tevekkülle boyun büktü ve anlattı. Bir çok yerler dolaştıktan sonra Bünyan'a (Kayserinin bir ilçesi) gelmiş, buranın Akkışla bucağına yerleşmiş. Evli ve altı çocuk babasıymış. Kendisi de kalaycılık yapar köy köy dolaşmış.

— Peki şair şimdi o deyişini oku bakalım dedim. Parmağı arasında bulunan sayfayı açtı ve mahalle mektebindeki çocukların cüz okuyuş ahenk ve edasile okumaya başladı:

*Bin üçyüz yirmide dünyaya geldim
Oniki sene de vatanda kaldım
Otuz iki de hem muhacir oldum
Anam öldü, babam harpte kalmıştır.*

*Dahi çocuk iken çıktım yollara
Göç göç olup karışmışam sellere
Nasibi miz gitti gurbet ellere
Felek beni bir kenara atmıştır.*

*Düşman gelince de durmadık kaçtık
Şiran şehrini de gecedan geçtik
Yayan yapıldak yollara düştük
Herkes malın mülkünü atıp kaçmıştır.*

Deyiş oldukça uzun. Hepsini buraya koyamadığıma üzgünüm. Deyişin okunuşu bitmişti.

— Bayhan dedim, en güzel bulduğun deyişin hangisi ise onu oku da dinleyim.

O, bu sözümü biraz garip buldu galiba. «Takdir daima başkalarına aittir.» demek isteyen bir mâna ile baktıktan sonra biraz mütereddit kaldı. Sonra çocuk bakışlı gözleri defterinin sayfalarına indi. Sözü devam ettiren yine ben oldum ve elinde açık bulunan sayfayı işaret ederek «Orası nasıl?» diye sordum. Çekingenliğine ilâve olarak yüzüne bir kızarma çöktü.

— Bunlar biraz dinîdir dedi.

— Olsun canım diye ilâve ettim. Oku da dinliyelim. Okumağa başladı. Bunlar, dinî tarih rivayetlerinin manzum şekle bünütülmüş bir tekrarı idi. Hareket ve tavrından, belli ki bunlara birşey deneceğinden çekiniyor.

— Senin çekingenliğini anladım Bayhan dedim. Hükümetimizin din hususundaki takip ettiği hareket cahil kimselerce yanlış anlaşılmıştır. Maalesef bu köylümüzce de böyle zannedilmiştir. Sen bunları «dinî» diye çekindiğin için okumak istemedin değil mi?

Yine, çocuk saffetindeki mânayı taşıyan sükûti halile «evet» demek istedi. Ona dilimin döndüğü kadar lâikliğin mâna ve mahiyetini ve hükümetin deyişlerine hiç birşey demezliğini ve birçok halk şairlerini bu evsafa yazılmış kıymetli yazıları olduğunu anlattım ve yanımda bulunan kitaptan, kendisine, Seyrani'nin bir koşmasını okudum. Koşmayı çok beğendi, hoşuna gitti..

Yine söze ben başladım ve

— Bayhan dedim. Köylümüz, milletimiz için yazılmış bir şeylerin yok mu?

— Var dedi ve defteri karıştırmaya başladı. İreçpere birşey söyledim ya

bilmem beğenir misin.? Yazıları bir birine karışmış bir sayfadan okumaya başladı.

*İreçper çalışır yarar toprağı
Yaparlar bağları biter yaprağı
Beslerler hayvanlar alır top yağı
Bu topraklar m'ilete zümrüt olmuştur.*

*Elinde sapanı sever sürmeyi
Erkenden kalkıp iş'n görmeği
Çalışıp işini başa vurmaya
Âlem ireçperden fayda görmüştür.*

*Götürür tohumu tarlaya saçar
Elinde tırpanın ekinler biçer
Toplayıp mahsulü buğdayı ölçer
Devleti, milleti kuvvet bulmuştur.*

*Ziraatı çok ekip hem de b'çmeli
Koyuncular yaylâsına göçmeli
Esnaflar da dükkânlarını açmalı
Çarşısı, pazarı şirin olmuştur.*

*Mustafa da der ki doğar o nurlar
Bulutlar gürlar de yağar yağmurlar
Gülüstana döner ovalar kırlar
O zaman da toprak ceoher olmuştur.*

— Güzel bir deyiş Bayhan hoşuma gitti dedim ve halk şairlerinden kimleri tanıyorsun bakalım? diyerek kimleri okuduğunu öğrenmek istemiştım. Meğer hiç birinden haberi yokmuş. Vezin, kafiye hakkında bazı şeyler sordum, onları da bilmiyor.

— Peki şair. « Erciyes » in gelecek sayısına senin deyişlerinden parçalar koyarım. Büyüklerin hoşuna giderse onlar bize yazar, biz de seni buldurur yazılarını Ankaraya göndeririz bastırılır diyerek 36-37 sayılı Erciyes'ten iki tane verdim. Pek ziyade memnun oldu. Ve « Sağolun » diyerek temenna ile reverans karışık bir selâm verip ayrıldı.

KATI YAKACAKLAR

(Başı sayfa 34 de)

Huy :

Madenî bir yakacak olup siyah renkte, yoğunluğu orta olarak 1,3 dür. Yarıldığında heterogen bir görünüştedir. Yüzeyleri az veya çok parlak olabilir. Huy, çok kullanılan bir kömürdür. Huylarda, menşei itibarile bitkisel fosillerden ibarettir. Huylara ikinci devir topraklarında rastlanır. Bunlarda Jura, Triyas, Perm dir. Bilhassa Karbon devri ismini alan devirde ziyadesile bulunmaktadır. Bazan bu kömürün tabakaları 4 metreyi bulur.

Antrasit :

Tamamen ev kömürü olup, siyah renkte ve parlaktır. Güçlülkle alevlenir. Fakat yanırken ne koku ve ne de alev verir. Az da kül bırakır.

Antrasit, eski arazide Karbon ve Devon devrinde tesadüf olunur. Yanma noktası takriben 600 derecedir. Yanmayı kolaylaştırmak için endüstride hava verilir. Verdiği kalori 700-800 Kgr. / Cal.dir.

Kok :

Kok, yağlı ve yarı yağlı huy kömürünün takattur ve kömürleşme arttıdır. Bu takattur basınca daha dayanıklı ve katı bir yakacak elde etmek için ve huy'a nazaran daha delikli ve daha elverişli olması ile. madenlerin kavrulmaında kıymetli hassalar gösterdiğinden zengin bir gaz elde etmek ve aynı zamanda kimya endüstrisinde faidele olan buhar ve sıvı elde etmek için yapılabilir.

Sömi Kok :

Sömi kok, lignint veya yağlı huy'un 500-550 Cı da takatturu ile kalan artıktır. Sömi kok, fazla delikli ve parlaktır. % 10 uçan maddeleri ihtiva ettiğindn âdi kok'a nazaran daha kolaylıkla yanar.

KÖY TETKİKLERİ :

SIRADAN

Fikret Sezgin

Sıradan, Pazarören bucağını 4 km. kuzey - batısında Kanyeli dağının bir kale gibi 8-10 metre yüksekliğindeki sıra kayalarından başlıyan yamaçtan Zamantiya kadar uzanan meyilli arazi üzerinde kurulmuştur. İlçesi Pınarbaşına uzaklığı 23, Kayseriye 86 km.dir.

Köy, bundan 230-235 sene önce Horasandan gelen (Emir evlatları) tarafından kurulmuştur. Kanzeli dağının Kızıllan, Payaşı, Karamanlı ve Saçlı köylerini çevreleyen sıra kayalarına; bu köyler halkı tarafından Sıratas denilir. Sıratas zamanla (Sıradan) a çevrilerek, Emir evlatları tarafından kurulan bu köye isim olarak alınmıştır.

Sıradan deresinin bu meyilli arazisi üzerine oldukça muntazam ve güzel evleri yerleştirilen Sıradanın şairane bir manzarası vardır.

Sıradan, Zamantının bir yılan kıvrıntılığı ile aktığı, koyu yeşil zemin üzerine; mavi Peygamber çiçeklerinin menekşe renkli saleplerin, parlak sarı renkli düğün çiçeklerinin renk ve kokusunun dalgalandığı bu yeşil ummanın dizlerine kapanmış, beyaz evlerle Lâle devrinin kır saçlı aşık'ları gibi; tabiatın bu güzelliğinden, çiçeklerin mest eden kokusundan dönen başını; Kanyeli dağının bir kaleyi andıran o mağrur omuzuna dayanmış, sanki ezeli bir âşık.. Zamantı kenarında küme küme söğütler, bu uçsuz bucaksız yeşilliğin yer yer şahlanışının bir misalidir.

Şair ne güzeli söylemiş :

Baş başa vermiştir sekiz on söğüt,
Veriyor bu coşkun dereye öğüt „

Hakikaten baş başa veren bu sekiz on söğüt, rüzgârın daimi okşayan

nefesi ile; ilâhî aşklarının buselerini birbirlerine binbir selâm ile yollayan âşıklar gibidirler. İğdeler bu ezeli âşıklara çeşit çeşit kokular dağıtmakla meşgûl

Gece, gündüz durmadan inleyen Zamantı, ayrılığın verdiği ızdıraplar; bu âşıklar diyarında kıvrıla, büküle geçiyor.

Sıradan, 70 haneli bir köydür. 390 kadar da nüfusu vardır. Köy etrafı köylerin hepsinden büyüktür. Arazisi: doğuda 5-6 batıda 7-8, kuzeyde 3, güneyde 4-5 km. kadar uzanır.

İklimi oldukça serttir. Kış, aralıktan nisana kadar devam eder, Kar 30-60 cm. arasında değişir. Baharlar kısa ve bol çiçekli, yazlar oldukça sıcak geçer. Yağmur, en çok nisan mayıs ve kasımda yağar.

Ziraat durumu oldukça iyidir. Mahsul bire üç ilâ on arasında değişir.

Baharda arpa, zeron ve yazlık buğday, mercimek;

Son baharda: Çavdar ve kısmen zeron ekilir. Köyde iki tane pulluk vardır. Zamantı, köyün kenarından geçmekle beraber yatağı derinde olduğu için suyundan istifade edilemez. Yalnız nehrin iki yakasında çok geniş çayırliklar ve bostanlar vardır. köyde 5-6 kadar da meyva bahçesi vardır.

Etrafta çiçek bol olmakla beraber, arıcılık o kadar ileri gitmemiştir.

Koyun ve keçi oldukça çok beslenir 400 tane koyun, 200 keçi, 80 inek ve 110 kadar da öküz vardır.

Köyde 75 öğrencisi bulunan, üç sınıflı bir ilkokul vardır. Öğrencilerin 27 si kız, 48 i erkektir. 7-35 yaşı arasında hemen herkes okuyup yazma bilir.

Erciyes Dağını Vasfeden Bir Deyiş

ŞEVKET BAYRAKTAR

Mimarsinan İlkokulu

Başöğretmeni

Yaz gelip de beşayları doğunca (1)

Akar boz bulanık selin Erciyes (2)

Lâle eünbül' mor menekşe bitince

Burcu burcu kokar gülün Erciyes

Eksik olmaz yükseğinde dumanın

Sümbüle karıştır çayır çimenin

Yine geldi yaylanacak zamanın

Çekilip geliyor elin Erciyes (3)

Ağustosta para karın bulunur. (4)

Güzellerin seyrenghâhda salınır.

1 — Beşaylar: yaylacılık hayatında tabiatın coşkun en feyyaz ve en verimli olduğu Mart, Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz aylarına alem olarak kullanılan bir mevsim ismi gibi bir terimdir.

2 — Auşarlar ve bu muhitteki bütün köylü halk ve hattâ şehirliler de bu dağın adını (Erciyes) şeklinde söylerler,

3 — Erciyes dağının 2000 metreden 3500 metreye kadar yüksekliği ve 35 kilometre kuturlu bir çevreye malik olan yaylaları eşine az rastlanır, davar yetiştirmeye çok müsait yerlerdir. Bu yaylalarda adım başında buz gibi soğuk, billûr duruluğundaki su kaynakları, en sıcak havalarda bile hafif serinlikte esen okşayıcı rüzgârlarının binbir çeşit çiçekle donanmış otlarından getirdiği kokuları ömür ömür katan bulunmaz mevhabelerdendir. 100 ve 150 kilometre uzaklardaki sürü sahipleri (Türkmenler) sürülerini buralarda yaylâmağa can atarlar. Bu yaylalarda birkaç yüz sürü barınır. Tekir yaylası bunların en geniş ve göçeni en çok olanıdır. Bu yaylâ Erciyesin zirvelerine en yakındır. Yaylâlara göçenlere (yaylânın eli) derler. (Çekilip geliyor elin Erciyes) sözü bunu hatırlatmak içindir.

4 — Para kar : yazın sıcak aylarda yüksek dağların şurasında burasında kalan kar parçalarına para kar derler. Bu parçalardan Erciyes'te her zaman bulunduğu için bu vasfı belirtilmek istenmiştir.

Kimya dedikleri sende bulunur (5)

Ne hoş serin eser yelin Erciyes.

Eksilmez başından dumanın; kışın

Acep kaç binine değmiştir yaşın ?

Dünyada varmola akranın eşin ? (6)

Dünyanın binasın bilen Erciyes.

Erciyesi dersin Kafkûfün dengi (7)

Abuhayat gibi sugunun rengi

Sana da dokunur Mansur külüngü (8)

Savrulur havaya külün Erciyes

Karacaoğlan der ki eşin bulunmaz

Yaz gelince engininde durulmaz. (9)

Kış gelince hiç semtine varılmaz

Yamandır Tekir'in belin Erciyes (10)

5 — Türkmenler bir sürünün yaylâ zamanında bu yaylalarda yayılması ile davaların dişleri üzerinde gümüş bir sır bağladığını söyleyerek bu yayla otunun madeni bir ölçü ile kimyevi değerini anlatmak isterler. Bu sözler bu fikri belirtiyor.

6 — Var mı ola, var mola şeklinde söylenmek gerekiyor. Hece ölçüsünü bozmamak içindir.

7 — Kaf küf, Kaf dağı manâsına olan Kâhükaf halk diline geçmiş olan ve bütün dünya dağlarının en büyüğü sayılan Kaf dağını Kaf Küf ile anlatıştır.

8 — Efsanevi masallarda en büyük dağları bile külüngü ile yok ettiği sanılan Mansur'un Erciyesi de yok edebileceğini ileri sürerek Erciyesin fazla böbürlenmesini feylesofane bir eda ile belirmektedir.

9 — Erciye'in enginleri yazın çok sıcak olduğundan yaylâ zamanlarında enginlerde durmak sürülerin ve türkmenlerin sıhhatlarını bozar. Yaylâya alışkın olan sürüler zamanı gelince yaylâya gitmezlerse ağrır, yani hastalıklanır.

10 — Buradaki Tekir, Tekir yaylasıdır. Bu yaylâ yüksekte olduğundan Tekir Beli de derler. Kış aylarında ve hattâ mart ayında bile Tekir beli karla kapalı ve yol vermez. Yaz ayları da Tekir belinden otomobil ilede en kısa yol (Develi ilçesine gitmek için) 50 kilometre olan bu yoldur. Bu yolun kapalı bulunduğu aylar da Develi, Ye İncesu, Yavaş, Soysallıdan geçen ikinci şose ile gitmek icap eder ki bu yol 120 kilometredir. Kayseri Develi - arasında Tekirden geçen bir şose daha vardır.

ERCİYESEN YANKILAR

V E

Tekir Yaylâsından Haberler

Muharrem Barut
Lise Türkçe Öğ.

Dağcılık ve Kış Sporları Kulübü üyelerinin Tekir yaylâsını hemen hemen hiç bir hafta boşladıkları yok. Erciyes'in karı, bu yıl belki de sırf bu vefalı ziyaretçilerinden ayrılmak istemediği için eriyip eksilmiyor. Hâlâ bütün dere yatakları alabildiğine gıcır gıcır taze karla yüklü. Güneşin ultreviyole ışınları ihtiyar dağın bu beyaz örtüsüne düşer düşmez donakalıyor ve bundan gündüzün gözünü bile kamaştıran dünyanın en muhteşem bir ışık ve renk cümbüşü doğuyor. Sağrı düzlüklerinde yufkalan karlardan çiğdemler; aygülleri, beyaz lâleler kar ve sütçiçekleri sürgün veriyor.

Yaylânın bütün bir kış boyunca karla oğula okşana yıkanmış havası şimdi iliklere işliyen burcu burcu bir kokuyla fırtına, tipi günlerinden ayrı bir sertlik bağlamak üzere. Üşütüyor, dondurmuyor, öldürmüyor,

fakat size en büyük yeminimi ederim ki hiç olmazsa hani şu eskilerin (mest olma) dedikleri bir tatlı kendinden geçişle insanı eritip bayılması da uzak bir ihtimal değil - Sözüm bilmiyenlerinize - yaylânın baharında bazan günlerce bir yaprak kımlalmaz. Yalnız toprak, cennet ülkelerinin hemen üstündeymiş gibi bir görürmez buhurdan halinde renk renk, çiçek çiçek solur ve tüter. Ve arasıra - oda çok seyrek - yaylânın teninden hafif rüzgârlanmıya, ürperişe benzer bir titreme geçer. İşte bütün iksir, bütün büyü bu çiçek tozumasındadır.

Fakat henüz o günler eşikten uzak:

Kayakçılar, sütle yıkanmış hissini veren apaydın gecelerde geç vakıtlara kadar kaymakta, doyumsuz bir neşeyle eğlenmektedirler.

Türkmen sürülerinin çinkırıkları, henüz yaylânın eteklerinde bir özlem sabırsızlığı içinde çın çın...

KAYBIMIZ

Mustafa Pişkin
Lise Türkçe Öğ.

8 Nisan Pazartisi günü muhterem hocamız kıymetli, meslektaşımız Nedim Aytaç'ı da kaybettik. Kayseri Lisesinin Abdullah Bey, İbrahim Bey, Cafer Bey gibi yaşayan ölüleri arasına onu da kattık.

Öğretmenlik hayatının 38 inci yılında parmaklarında tebeşir kokusu, nurlu kafası yetiştirme ve öğretme kaygusuyla dolu olduğu halde aramızdan ayrıldı. 38 yıl. Birçoklarımızın ömründen daha uzun, feragat ve fadakârlıklarla dolu bir meslek hayatımızın sonunda amansız ecel onun kısa bir istirahatini bile çok gördü.

Türk bayrağının gül rengine sarılı ve sevgili öğrenci yavrularının vefalı parmakları üzerinde muhterem ölünün cenazesi, 30 seneye yakın ömrünü içinde geçirdiği lisesinin avlusunda onlara vedaa geldi. Bütün yavrular başta müdürümüz olduğu halde gözleri yaşlı, başları önde boğazlarında düğümlenen hicrî kırıklarla ona son saygı vazifesini yaptılar. Son istirahatgâhına yine onların parmakları üzerinde adım adım yürüdü. Heyecanlı bir kaç öğrenci ona saygı ve bağlılıklarını hicrî kırıklar içinde anlatmaya çalıştı. Nihayet onu da kara toprağın insafsız kucagında ebedî istirahatine bıraktık.

Öyle ki muhterem hoca 38 sene devlet idaresinin muhtelif işlerinde vazife almış binlerce genç yetiştirmenin huzuru içinde müsterih olarak vazifesini yapmış bir asker gibi hayata gözlerini yummuştur.

Birgün teftişe gelen bir müfettişin öpmek için ellerine sarılması, daha başka birgün milletvekili olan eski bir talebesinin hassaten hocasını ziyaret maksadile Kayseriye gelişi ve onun ellerini öpmesi kendisini doyuran en büyük bir haz ve saadet değil miydi? Bir öğretmen için talebesinin devlet işlerinde önemli bir vazife taşıdığı halde hocasına saygı ve minnet duygularını ifa edikten daha büyük bir saadet olur mu?

Zaten bu mesleğin en büyük teselli ve mükâfatı da bu değil midir?

Onu 15 sene önce Liseye ilk girdiğim sene tanımıştım. Mükemmel bir idareci olgun bir öğretmen müşfik bir baba idi. Onun kaybı yalnız Lisemizin, Kayseri'nin değil, bütün kültür âleminin kaybı oldu. Onun yeri doldurulmaz bir boşluk olarak kalacak... Hâtırası, öğütleri yolumuzda meş'ale olacaktır.

Gönül isterdi ki Valimizin de hazır bulunduğu bu muhterem ölünün cenazesinde hiç değilse talebesinin sayısı kadar halk da bulunsun. Ona uzaktan tazim vazifeni yapmak kâfi değildi. O hemen herkesin bir evlâdını bir kardeşini veya kendisini yetiştirmek için ömrünü hasretmiştir.

Şunu anlıyorum ki «Bana bir kelime öğretilene ömrümün sonuna kadar medyunum» diyen büyük insan gibi düşünenlerimiz ne kadar çoğalırsa okadar ileri okadar medenî olacağız.

KARAGÖZ'DE HALK TÜRKÜLERİ VE HALK HİKÂYELERİ

Ferdi Fahir

Son günlerde okadar bol eser yayımı karşısında bulunuyoruz ki bunların hepsini alıp okumaya ne kese ve ne de vakit müsaade etmiyor. Başta Millî Eğitim Bakanlığının yayınladığı klâsikler olmak üzere bilhassa kitapçı vitrinlerini süslüyen yeni eserleri gördükçe insan hem seviniyor ve hem de üzülüyor. Sevinmesi, millî kütüphanelerin rafları hesabına, üzülmesi de onların hepsini alamamaktan kendi hesabıdır. Bunların içinde sabun köpüğü gibi şişirilerek piyasaya çıkarılmış olanları da var olmasına rağmen, üzerinde kuyumcu titizliğile işlenmiş olanları daha çok... Bu, ikinci evsftaki eserleri okuyunca, insan daha çok seviniyor, hele eserin sahibi yakın bir dostu ve tanıdığı ise bu sevinç, söylemeye lüzum yok ki, katmerleşiyor...

Geçenlerde ziyaretine gittiğim Lisesimizin genç, âteşin ve azimkâr Müdürü Reşat Oğuz, basımını yakinen takip ettiğim "Karagöz'de Halk türkülleri ve Halk hikâyeleri," adlı eserinden bir tane de bana lûtfettikleri vakit aynı sevinci duydum.

Birinci hamur kâğıda basılmış olan ve ele aldığı iki sevimli mâşerî tip gibi cazip olan kitap

- 1 — Giriş.
- 1 — Karagözün doğuşu
- 2 — Karagöz de Osmanlı cemiyesinin rolü
- 3 — Karagöz'ün bu günkü durumu
- 4 — Mukayese

Kısımlarını ve
II — "Karagöz oyunlarını terkibeden unsurlar da

A — Karagöz'de manzum mahsüller

B — Karagöz reperutuvarına girmiş olan hikâyeler olmak üzere bahislerden ibarettir.

Önsözden kitabın beş sene önce hazırlanmış ve basılmasının bu yıla nasip olmuş bulunduğunu öğreniyoruz.

Reşat Oğuz, yine aynı önsüzde "... Karagöz oyunlarına çıkan her "tip," in perdeye, kendine mahsus bir makam ile, şarkı söylüyerek gelmesi meselesi, mümessilleri bugün ortadan silinmek üzere bulunan bu oyunun, tetkik edilmemiş bir cephesi olarak gösterilebilir.

Biz de şimdiye kadar üzerinde durulmamış ve tetkiki yapılmamış bu konuyu ele aldık, inceledik." diyerek tiyatrunun ve hele sinamanın memleketimizde taammümünden sonra maziye karışan Karagöz oyunlarında tiplerin ve türkülerin kendine has olan özelliklerini tespit ettiğini ifade etmektedir.

Doksan üç sayfadan ibaret olan eserin akıcı ve kıvrak ifadesi ve içindeki iki tipin hususiyetleriyle pek güzel tenasüp teşkil etmiştir. Eserin bünyesinden aynı zamanda, kitabın gerek içinde zikredilen gerekse sonuna eklenen bibliyografyada gösterilen mehazlardan anlıyoruz ki uzun ve

İLKBAHARA DEYİŞ

İlkbaharda sular çağlar derede
Yavru kuşlar ötüşürler yuvada
Çiçek acar ağaçlar da ovada
Bütün dünya neş'elenir hoş olur.

Çayırlarda kuzu oğlak oynar
Birbirine neş'e verir kaynar
Koyun keçi yavrusuna meleşir
Hep bunları seyretmesi hoş olur.

İssız yuvalara leylekler gelir
Unutmadan hepsi yuvasın bilir
Büyük, küçük kuşlar yavru uçurtur
Yuvalarda gumurtalar kuş olur.

Bahçelerde türlü çiçekler açar
Bülbül neş'elenir semada uçar
Gülden kendisine libaslar biçer
Gül aşkına bayılır sarhoş olur.

Hâdi yazar şiir'eri eğlenir
Kıra gider yorgun gönül dinlenir
İlk baharda neş'elenir, dillenir
Bahar vakti durgun kalbler cuş olur.

Kayseri, Halk Şairi Hadi Sarpyalçın

yorucu bir çalışma, hattâ didinme mahsulü olarak meydana getirilmiştir.

Reşat Oğuz, Ankarada Dil Fakültesine devam ettiği sırada Halkevinde, Konservatuvarda gösterilen Karagöz oyunlarına ait tahlil ve tenkitlere ve Karagözdeki hikâyelerin asıllarile mukayesesine de oldukça geniş yer vermiş bulunmaktadır ki kitabın önsözünü dikkatlice okumayan beş yıl önceki hayal oyununun tenkidi yapılmış, gibi yanlış bir hükme kapılabilir.

Eser, içtimâî bünyemizin bazı durumlarının Karagöz kanalile dökülmesine ait izahlarını da ihtiva etmektedir.

Çocuklarımızın fikir terbiyeleri hususunda ve temaşa hayatımızda kendimize ait yolun teşekkülünde, var-

lığına ehemmiyet vermememiz ve âadeta mümessillerinin kaybolup gitmesine aldırış etmememiz yüzünden bugün ortadan kalkmaya başlayan ve bunun için de yazarlarımızın da ilgisiz davrandıkları "Hayal oyunu - Karagöz," ün dirilmesi muhakkak ki çocuklarımızın eğlenmesine olduğu kadar fikir gelişmelerine de faydalı hizmetler sağlayabilir. Maziye karışan bu eski oyun, edebiyatımıza da az mı eser kazandırdı? İşte bunlardan birisi de - tetkike ait - Reşat Oğuz'un kitabıdır.

Eser Kayseride Erciyes Matbaasında basılmış ve Maaif Kitabevinde satışa çıkarılmıştır.

Bu vâdide fikren derinleşmek isteyenlere eseri sağlık veririm

ERCIYES SEVGİSİ

Selâm durur sana yükselen dağlar
Çevreni kuşatmış bahçeler, bağlar
Hatırlarsa âşık her zaman ağlar
Baharda açılır gülün Erciyes.

Gençlerin ki arı gibi çalışır
Makinalar gibi durmaz yarışır
Vatandaşı ile candan tanışır
Vatanıma aksın kanım Erciyes.

Elbizin suyu ki berrak içilir
Sanarsın ki şeffaf, inci seçilir
Baharında yaylâsına göçülür
Dünyaya hatırâ kalan Erciyes.

Bakılsa geriden karların ıştır
Kül olmuş toprağın, taşların hışır
Senin ile devrişan âşık konuşur
Âşıklar halinden bilen Erciyes.

Kayalarda keklik, kumru ötüşür
Ak sürüler bir birine bitişir
Hastalara buzun, karın yetişir
Dertlere dermansın Ulu Erciyes.

Yüce doruğunda parlayan karı
Biter eteğinde ayvası narı
Nerden aldın yaylâ bu bergüzari
Bergüzari saklar sırın Erciyes.

Yeşermiş çimenle selvi çadırlar
Yaylâyı kuşatmış kara çadırlar
Donatır yay'âyı gaza hazırlar
Baharınla yaylan hoştur Erciyes.

Eteğinde koyun, kuzular otlar
Çalıp eğlenir hep çoban yigitler
Al küheylân ile başlar ciritler
Bu dünya da boştur güzel Erciyes.

Yaylâyın içinde Tekirin Beli
Akar derelerden tufanı, seli
Eser şimalinde poyrazı, yeli
Her esen yellerin hoştur Erciyes.

Gönüle yakınsın yıkmazsın hatır
Çatak'tan yadigâr bu kara satır
Segyahların gelir vâdi kuşatır
Vâdileri çimen dolu Erciyes.

Ali Çatak

KÜÇÜK HİKÂYE :

Dağ Kızı (VANIÇKA) *

Etem AĞLAÇ

Ben onu Stranca yamaçlarında (A) kasabasından sekiz kilometre cenupta, (Ludniya) köprüsünün elli metre üst tarafında, sık ve yeşil gürgen dallarının gölgelediği yalçın bir kayanın kenarında, sarı bir yılanla baş başa bulmuştum. Çırılçıplaktı ve küçücük ellerile mürebbiyesi sarı yılanın kuyruğunu tutup ağzına götürmeğe çalışıyordu.

Bu, tahminen bir haftalık bir kız çocuğu idi. Bu müthiş ve fakat fevkalâde enteresan manzara ile karşılaşınca bir hayal veyahut bir rüya görüp görmediğimi anlamak için gözlerimi oğdum ve dört açtım. Evet bu ne bir hayal ve ne de bir rüya idi; bir hakikatti. Ve pek alâ midem açlık iztirabile kıvranıyordu.

(A) kasabasından geçerken bir köpeğin bana teklifsizce ve hattâ kuyruğunu sallayarak, seve seve verdiği kuru ve küflü ekmeğin sonraya bıraktığı bir parçası hâlâ elimde idi.

Küçük ve mavi gözleri o kadar masum ve rahatlıkla parıldıyorlardı ki... Fakat beni görünce taptaze yüzünde, önündeki korkunç hayatın uğursuzluklarını toplayarak mini mini dudaklarını büke büke ağlamağa başladı. Müşfik mürebbiyesi hemen başını kaldırarak incecik dilini bana tehditkârâne gösterdi. Şuuruma malik olmadan ona gayri ihtiyari şu şekilde mukabele ettim.

— Ben senin tahmin ettiğin insanlardan değilim arkadaş! Ben ahlâk,

ve faziletin misyonerliği ile ittiham edilen ve bu gün seninle beraber sürünmeğe mahkûm edilmiş bir seriseriyim. Vicdan taşıyan beşeriyetin milyonlarcasını mahkûm ettiği serserilerden... Merak etme! Elimdeki bu kuru ekmek parçasını da bana vicdansız saydığımız köpeklerden biri verdi. İnsanlığın yitirdiği sadakati bulan köpeklerden biri...

Sen kalb taşımayan bir hayvansın vakıa. Fakat emin ol dostum, kalbli hayvanlardan daha iyi bir hayvansın. Seni hiç sevmeyen, hattâ ananı, babanı ve belki senin kim bilir kaç tane yavrunu öldüren insanların şu atılmış yavrusuna, hiç bir fenalık yapmak hatırına bile gelmeden onu koruyorsun. Çok iyi biliyorum ki mukabilinde hiç bir menfaat da beklemezsin. Oh iyi dostum, beni affet

Bereket versin şuurum imdadıma çabuk yetişti. Kim bilir daha neler saçmalayacaktım. O sırada onun ne düşündüğünü bilmiyorum amma (belki benden korkmuş ta olabilir) beni o küçük metrüke ile baş başa bırakarak yirmi metre kadar onun yanından ayrıldı ve orada başını bizim tarafa çevirerek yattı. Ben küçük atılmışın yanına vardım. Tombul yanaklarından taze bir hayat fışkırıyordu. Fakat gözleri sanki intikam ve nefretle yanıyordu. Garip bir his ve birazda korku ile onun ayva tüylü

* Ana, baba veya evlât katili

başını okşarken, gözlerim birdenbire başının altındaki, daha tazelikleri solmamış gelincik çiçeklerinin arasına beyaz bir kâğıda takıldı. Heyecanla kâğıdı aldım ve titreyerek açtım.

Bu kâğıtta şunlar yazılı idi.

(Vanička, seni Allaha emanet ediyorum. Allah seni muhafaza ve ben annenin günahlarını affetsin!

Benim günahsız ve masum yavrucuğum, annen seni dağlara atacak kadar deli veyahut kalbsiz değildi. Henüz onbeş yaşında olmama rağmen anneliği çok iyi anladım. Yavrucuğum, ben daha on ay evvel ölmüştüm. Fakat bunu sana niçin söylüyorum.... Hayır... Evet yavrum bir (Parisid) ana, baba veya evlât katili olmak istemediğim için seni dağlara bırakıyorum. Belki bu gün belki yarın bir yolcu seni burada bulabilir ve belki de medeniyet mahkûmü olmayan, şu dağların hür ve temiz vicdanlı mahlûkları seni büyüteceklerdir. Bu mümkündür. Çünkü annem ayıların besleyip büyüttüğü bir dağ kızının hikâyesini anlatmıştı. O, belki bir masaldı. Fakat şimdi işte bu acıklı hikâyenin kahramanı sensin. Seni eğer kimse bulamazda dağların bahtiyar sakinleri arasında kalarak büyüyecek olursan, ruhum ebediyen müsterih olacaktır.

Fakat katillerinin ve namussuz annenin hemcinslerinden medenî bir canavarın eline düşersen... Hayır, hayır böyle olmasını istemiyorum. Sen dağların kızı ol ve insanları tanıma! Çünkü o zaman sen de bir gün benim felâketime uğramıyacak mısın?

Halbuki burada hayata hiç bir şey ilâve edilmemiş. Burada, balo, çay, bar, poker plâj, hiç, hiç bir şey yok. Fakat buna mukabil (Nevesta) çayında kurt yavrularile yıkanır, yabancı erguvanlarının dibinde kuşların güzel konserlerini dinlersin.

Yavrucuğum, analığa ve yaşamağa lâyık olmadığım için (Nevesta) çayında günahlarımı temizlemeğe gidiyorum. Allah seni korusun. Canım, yavrum Vaniçkacığım.

9/7/944 Annen

**

Bir put gibi hareketsiz kaldım. Vanička ise yaşaran gözlerime bön bön bakıyordu. Sağır yılan, ağır ağır yalçın kayadan aşağıya sürünüyordu. Kâğıdı cebime soktum ve meçhul anneyi aramak için kartalların uçtuğu Nevesta istikametine bir ok gibi fırladım. Heyhat.....

Akbabalar ziyafetten dönerlerken bir gürgen çalısına takılmış siyah bir bez parçası ağır ağır ağır sallanıyordu.

Evet! Siz de sevindiniz. Çünkü:

Renkli Etiketlerinizi, Reklâmlarınızı, Fatura, Mektupluk, Defter, Davetiye ve Matbaacılığa ait bütün işlerinizle zarif ve sağlam Cilt işlerinizi gözünüzün önünde istediğiniz zarafette,

Istanbul Matbaalarını aratmayacak şekilde,

YERCIYES MATBAASINDA YAPTIRABİLİRSİNİZ.

Yeni açılan ve az bir zamanda yaptığı temiz işlerle rağbet gören

ERCİYES MATBAASI; Kültür alanında hizmet gören bir

Sanat yuvası olduğu kadar Kayseri'de de matbaacılığın tekâmül etmiş olduğunu gösteren ve temiz işlerle tanınan ilimizin yegâne

M A T B A A S I dir.

İmtiyaz Sahibi
Raşit Bener

Yazı İşleri Müdürü
Kâzım Özyedekçi

Yıl	Mart - Nisan	Sayı
4		38 - 39

Yıllığı : 180 Kuruş
6 Aylığı : 90

Değerli yazılara sayfalarımız açıktır.

Basılmıyan yazılar geri verilmez.

Basıldığı Yer
Erciyes Matbaası - Kayseri

REŞAT OĞUZ'UN

KARAGÖZ' de

Halk Türküleri

ve

Halk Hikâyeleri

ÇIKTI !...

Satış Yeri

Kayseri: Maarif Kitabevi

Halkevleri Dergileri

HALKEVLERİNİN ADI	DERGİNİN ADI	KAÇ GÜNDE BİR ÇIKTIĞI
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	"
Amasya	Yeşilirmak	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Artvin	Çoruh	"
Bafra	Altınyaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	"
Bursa	Uludağ	Üç aylık
Burdur	Ülker	Aylık
Denizli	İnanç	"
Diyarbakır	Karacadağ	"
Elâziğ	Altan	"
Eskişehir	Halkevi	"
Giresun	Aksu	"
Isparta	Ün	15 günlük
İzmir	Fikirler	Aylık
İstanbul Eminönü	Yeni Türk	"
" "	Halk Bilgisi Haberi	İki aylık
İstanbul Halkevleri	İstanbul	15 günlük
Kayseri	Erciyes	Aylık
Kars	Doğuş	"
Konya	Konya	"
Manisa	Gediz	"
Mersin	İçel	"
Merzifon	Taşan	"
Milâs	Yeni Milâs	"
Muğla	Muğla	"
Niğde	Akpınar	"
Niksar	Ülker	"
Samsun	19 Mayıs	"
Sinop	Dıranaz	"
Sivas	Yayla	"
Trabzon	İnan	"
Yozgat	Bozok	15 günlük
Zonguldak	Karaelmas	Üç aylık

Fiatı 25 Krş